

Заходи з нагоди 362-ї річниці Берестецької битви, що відбулися в селі Пляшева на території знаменитих “Козацьких могил”, зібрали тисячі людей із різних куточків України, а також зарубіжжя. Фото Євгена Цимбалюка, Рівненська обл.

ВОЛИНЬСЬКА ТРАГЕДІЯ

2–4

“КОПАЛЬНЯ КАВИ” У “ПРОСВІТІ”

12

Насправді за незалежними оцінками кількість громадян України за кордоном сягає 8 мільйонів (тільки в Росії наших мігрантів налічується близько 3 мільйонів). Принаймні, згідно з доповіддю Світового Банку за 2012 рік, навчаються та працюють за межами України понад 6,5 мільйонів українців. Україна стала п'ятою державою в світі за кількістю тих, хто шукає кращого життя за кордоном (більше виїхало тільки з Мексики, Індії, Росії та Китаю). Участь українців у глобальних світових міграційних процесах вражаюча — близько 10 % від загальної чисельності мігрантів у світі, яких налічується 80 мільйонів. У виступах учасників слухань наголошувалося: щороку з України за кордон виїждять 50 тисяч фахівців із вищою освітою й 20 тисяч студентів; прагнуть виїхати за кордон 80 % молоді й 40 % людей середнього віку. За роки незалежності Україна набула статусу країни-донора трудових та інтелектуальних ресурсів.

Хто й чому зацікавлений у приховуванні масштабів зовнішньої міграції українців та її справжніх причин? Доки не буде правдивої відповіді, доти не розв'яжуть складного культурно-соціального, економічно-політичного комплексу першопричин української міграції жодні часткові рекомендації слухань щодо заходів, спрямованих на “ефективне регулювання трудових міграцій громадян України”. А це зокрема: ухвалення закону “Про зовнішню трудову міграцію”, Концепції державної політики у сфері трудової міграції, Національної програми збільшення кількості робочих місць на вітчизняних підприємствах, установах і закладах усіх форм власності; розробка Державної програми сприяння зворотній міграції та реінтеграції трудових мігрантів, Державної програми залучення інвестицій трудових мігрантів в українську економіку... Як запопасти заробітчанські мільярди — ось що найбільше турбує владу. За даними Світового Банку, щороку українці, які працюють за кордоном, переказують своїм родинам в Україну понад 7 млрд доларів, що в кілька разів перевищує обсяг прямих іноземних інвестицій у національну економіку. За підрахунками фахових комісій Світового Конгресу Українців, вне-

Українці — для України!

Міграція руйнує соціокультурне середовище будь-якої країни: втративши власну культуру, мігрант не творить і чужої

3 липня 2013 р. у кінозалі Верховної Ради України (вул. Банкова, 6–8) відбулися парламентські слухання “Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення”. У слуханнях узяли участь усього кілька народних депутатів України, представники центральних органів виконавчої влади, міжнародних та громадських організацій з України й закордоном. Учасники слухань отримали проект Рекомендацій, де зазначено, що “об’єктивною причиною для пошуку роботи за кордоном є недостатньо високий рівень заробітної плати в Україні”, що “можливості розвитку зовнішніх трудових міграцій громадян України пов’язані також зі світовими процесами глобалізації та інтеграцією України до світового ринку праці”. Тут же подано результати модульного вибіркового обстеження трудової міграції, проведеного 2012 року Державною службою статистики України разом з Інститутом демографії та соціального досліджень НАН України за сприяння Європейського Союзу, Міжнародного бюро праці та Міжнародної організації з міграції, згідно з яким “кількість громадян, які у період з 1 січня 2010 року до 17 червня 2012 року працювали або шукали роботу за кордоном, становила 1,2 млн. осіб...”.

сок мігрантів і емігрантів в економіку України сягає 23 % її сукупного внутрішнього продукту. Але в рейтингу розвитку людського потенціалу (за Програмою розвитку ООН) Україна посідає 85 місце у світі за такими показниками: ВВП на душу населення, середня тривалість життя, рівень освіченості. Озлізнення людей у потенційно багатій країні — наслідок свавілля корумпованої влади й недієздатності державного управління.

Та фінансовий показник заробітчанства знецінюється на тлі некупних моральних втрат: зруйновані сім’ї й покинуті напризволяще діти, відрив од рідного середовища. Загалом міграційні процеси мають глибокі негативні наслідки морально-психологічного й соціального характерів. Найстрашніше те, що міграція руйнує соціокультурне середовище будь-якої країни: втративши власну культуру, мігрант не творить і чужої. Покидаючи свою країну, мігранти звільняють соці-

альну нішу для чужинців і тим самим стають агентами розповсюдження глобальної міграції, яка є новітньою технологією визиску людей. Адже експлуатувати чужинців значно легше, бо вони безправні, покірні, а в корінній людяності може прокинутися національна гідність і воля.

Однозначно, масова трудова еміграція українців та відповідна за чисельністю імміграція чужинців становлять серйозну загрозу для національної безпеки Української держави. Сьогодні глобальні виклики ставлять перед нами головний життєвий вибір: “Україна — без українців?” чи “Українці — для України?” Українці зобов’язані зберегти себе для України в ім’я повноцінного розвитку власного суспільства й власної країни!

На підтвердження цієї суспільної стурбованості пропонуємо увазі читачів коментар учасника парламентських слухань, громадського експерта з міграційних питань, голо-

ви ВГО “Українська Взаємодопомога”, культуролога Олександра ШОКАЛА:

— Виступаю вже на третій парламентських слуханнях з проблематики українського перебування за кордоном, а саме проблем українських мігрантів. Цього разу скажу про глибокий багаторічний досвід наших громадських ініціатив щодо залучення людських ресурсів української трудової міграції в культурно-соціально-економічний розвиток України. Спільно з об’єднаннями трудових мігрантів за кордоном послідовно 10 років постійно вносимо свої пропозиції щодо їхнього розв’язання на державному рівні.

Наприкінці 2007 року Міжнародна громадська організація українців “Четверта Хвиля” та її фундаторська структура в Україні Всеукраїнська громадська організація “Українська Взаємодопомога” зініціювали й провели разом з УВКР Перший Економічний форум українців світу. Ми залучили до роботи форуму фахівців-практиків з різних сфер (аграрної, промислової, управлінської, наукової) й розробили проект програми цілісного культурно-соціально-економічного розвитку нашого суспільства на базі Національної стратегії стійкого поступу України зі складовою — Стратегією взаємодії України з українцями за кордоном. І вже на цій стратегічній основі мала б бути запроваджена комплексна соціально-економічна Державна програма “Повернення на Батьківщину українських трудових мігрантів”. Так держава змогла б забезпечити відновлення цілісності й культурно-соціально-економічний саморозвиток українського суспільства. Таку стратегію успішно здійснює Казахстан: за 12 років дії Закону

Закінчення на стор. 10

Президент Польщі Броніслав Коморовський 14 липня вшанує жертв Волинської трагедії в Луцьку.

Але, попри сподівання польських чиновників, президент України Віктор Янукович не братиме участі у заходах у Луцьку. “Під час цих урочистостей українську державу на відповідному рівні представлятиме хтось інший”, — заявив Б. Коморовський на прес-конференції 3 липня.

14 липня в Луцьку відбудуться заходи з нагоди 70-річчя Волинської трагедії. Католицьку службу має правити львівський архієпископ Римо-Католицької Церкви Мечислав Мокшицький.

Церемонією в Луцьку вшанують поляків, убитих українцями під час Волинської трагедії. Також планується вшанувати українців, які рятували поляків. Не повідомляється, чи ушанують українців, убитих поляками, і поляків, які рятували українців.

Під час зустрічі у Луцьку Коморовський та представники української влади говоритимуть про встановлення в Україні монумента жертвам Волинської трагедії.

Перед цим, 11 липня, Коморовський має вшанувати “польські жертви злочину ОУН—УПА 1943—45 років”, відкривши пам’ятник у районі Жолібож у Варшаві.

Коморовський високо оцінив спільну декларацію УГКЦ і Римо-Католицької Церкви, підписану до 70-річчя Волинської трагедії.

Нагадаємо, у Сеймі (нижній палаті польського парламенту) тривають узгодження тексту резолюції з приводу 70-річчя Волинської

трагедії. Планується, що вона буде названа “етнічною чисткою з ознаками геноциду”.

У червні 2013 року Сенат (верхня палата польського парламенту) підтримав резолюцію до 70-річчя Волинської трагедії, де події 1943 року визначаються як “етнічна чистка українськими націоналістами польського населення з ознаками геноциду”.

Перед тим польські ЗМІ повідомили, що польський меморіал у Биківні відкрито без офіційних погоджень з українською владою, але за домовленістю на рівні президентів обох країн.

У вересні 2012 року президент Коморовський зазначив, що польській владі простіше домовитися з історичним питанням з Януковичем, ніж із попередньою владою.

У червні 2011 року планувалося, що президенти Янукович і Коморовський спільно візьмуть участь у відкритті меморіальних комплексів у Волинській області (убитим полякам) і Люблінському воєводстві (убитим українцям). Цього досі не відбулося.

Інформація із сайтів zik.ua та volynpost.com

Валентин ЯБЛОНСЬКИЙ,
професор, м. Київ

Чому, чому, чому?

Польський сейм ухвалив заяву, яка не лише містить ознаки ксенофобії та шовінізму щодо українців, а й визнав дії українців як “етнічні чистки поляків з ознаками геноциду”, осквернивши цим пам’ять загиблих у цій домовій війні і поляків, і українців.

Цей факт наша спільнота сприйняла по-різному, на заході України — з глибокою три-воєю та обуренням. Але поки що це все. На більше ми не спромоглися. Ситуація складна, але вона не може залишатися такою, бо йдеться про нашу честь і гідність, про імідж України в світі. Необхідно зробити все, що лише можна, щоб повернути колесо “на круги своя”. І тут першу скрипку повинна зіграти влада, українська влада! Втім, депутати-регіонали й комуністи звернулися до Сейму Польщі із проханням “визнати Волинську різанину ОУН-УПА геноцидом щодо польського населення...”

А тепер подумаймо, чому так сталося? Чому поляки впродовж 70 років друкували звинувачення на нашу адресу, а ми, вважаючи їх абсурдними, не змогли це спростувати? Чи не було знавців історії, кваліфікованих юристів, зрештою — жертв Волинської трагедії? Чи, може, нам не дорога свята правда про ці події? Чому ми боїмося своєї правди? Адаже головною причиною “перемоги” в сеймі польської правди було наше мовчання, наша мовчазна згода з усіма звинуваченнями, незалежно від їхньої правдивості.

У радянські часи на цю тему наклали табу, не можна було згадувати утисків авторитарного режиму передвоєнної Польщі, насильницької колонізації Волині, пацифікації, “Берези Картузької”, руйнування українських шкіл і церков, відплатних акцій волиняків, щоб це часом не сприйняли за прояви українського націоналізму чи, не дай Боже, — за героїстичні бандерівців. Справді, це було так. Такі були часи. Але чому сьогодні громадяни України так мало знають про Волинську трагедію, про її причини, коли ж ми скажемо, врешті, своїм людям усю правду?

Ситуація склалася дивним чином так, що ми нині можемо лише просити у поляків примирення і взаємного вибачення за все, що тоді сталося на Волині. Бо така форма більш ніж влаштовує їх, бо вони начебто краще знають історію цієї трагедії, що відбувалася на нашій землі. А може, і нам треба нагадати ту історію, яку від нас заховали, яку ми не змогли відстояти, яку принесли в ім’я примирення. Що ж це за історія, і що ми в ній забули і з чим згодні?

Вважаймо, що ми забули, що Ризький мирний договір 1921 року закріпив приєднання Західної України до Польщі всупереч волі українського визвольного руху тих часів; як забули і рішення ради амбасадорів, згідно з яким Польща мала забезпечити культурну автономію новоприєднаним територіям — але цього не сталося, бо Нова Польська держава, надто за часів правління Ю. Пілсудського, набравши форми авторитаризму, розглядала Галичину та Волинь як дав-

ні польські землі, тож намагалася збільшити тут свій вплив. Не дивлячись на обмеженість земельних ресурсів Волині, сюди переселили на пільгових умовах, на відібрані у місцевих українців землі, близько 200 тисяч польських ветеранів війни і просто селян, так званих осадників; ми чомусь також забули, що польський уряд здійснював у 1920-х роках політику насильницької колонізації Волині, внаслідок чого з наявних 1918 року 360 українських шкіл залишилося 1938-го лише 11, а з чинних 1919 року на Холмщині 389 церков залишилася лише 51; а ліквідовані українські громадські організації, читальні, “Просвіти” — їх також не можна скидати з рахунку; проте ми не забули страшної пацифікації, коли у 800 українських селах каральні військові підрозділи чинили на свій розсуд репресії проти соціально активного українського населення: пограбували і знищили 212 кооперативних крамниць, 69 культурно-освітніх установ, 12 шкіл, реквізували майно 1357 громадян, би́ли палицями, нагаями і прикладами 1357 дорослих чоловіків і жінок, 93 дітей від 6 до 16 літ, згвалтували понад 50 дівчат і жінок — хіба це можна було забути, тим більше, що ці дані наводилися у зверненні до Ліги націй.

А концентраційний табір “Береза Картузька”, крізь який пройшли десятки тисяч українців, а мережі модерних на той час казематів, у яких було закатовано 8073, вбито 734, засуджено до страти 257 осіб; як не можна забути і розстріляних у Карпатах на Верещькому перевалі 600 учасників боротьби за Карпатську Україну. Список цих митарств, більшість із яких мали ха-

рактер злочину, чималий. Нарешті, чомусь випали з цього мартирологу тисячі українців, що служили до війни в польському війську і потрапили в німецький чи радянський полон і закінчили свій життєвий шлях чи то в Катині під Смоленськом, чи в німецьких таборях. Отже, є що класти на нашу шальку терезів. Ми сьогодні наполягаємо на тому, щоб польська сторона знала це все достеменно. Але ще більше наполягаємо, щоб це знали наші українці. На жаль, наша незалежна більшість, мабуть, цього не знає, якщо вона погодилася на такі звинувачення польським сеймом нашої честі і гідності.

До війни практично не було суттєвих конфліктів на Волині між українцями та поляками. У нашій хаті часто бували директор сільської польської школи, вчителі, пи́ли чай, грали в преферанс. 1938 року з’явився у нас учитель української (точніше, руської) мови. І на його пояснення на одній із таких вечірок, чому він досі не одружений, вчителька-полька сказала: “Спішіть, бо через пару років тут не буде жодного українця, жодної українки”. Цю фразу в нашій хаті потім довго згадували. Отже, виношувався задум про виселення українців з їхніх корінних земель. Та доля іноді влаштовує несподівані кульбіти. У жовтні 1939 року, вже при перших совітах, уся наша школа була свідком вивезення оцих польських учителів до Сибіру. То були перші кроки більшовицької цивілізації. А вже через півроку маминого молодшого брата — студента Львівського університету — заарештували і як учасника “процесу 59” засудили разом із това-

ришами до розстрілу. Вся наша родина готувалася до вивезення в Сибір. Із листів вивезених до Сибіру поляків ми вже знали, що кожна родина повинна спорудити собі там землянку, потрібно мати валянки і т. ін. Ми знали, що скоро доведеться і нам освоювати Сибір. Та не встигли більшовики реалізувати свою сибірську програму, як і не встигли розстріляти батька — не доїхав “чорний ворон” до нашого двору — енкаведистам довелося самим утікати, бо німці вже наступали.

У сусідньому від нас селі — Пляшеві, на Козацьких могилах, із часу спорудження тут у 1910—1914 рр. своєрідного пантеону козацької слави, щороку широко відзначали річницю Берестецької битви. Батько там був одним із організаторів і проповідників, але щоразу йому доводилося в поліції пояснювати про причини порушення заборони на такі відпусти, і я це добре пам’ятаю; пам’ятаю також, як комендант поліції складав у батьковому кабінеті протокол про недозволене ви-

конання церковним хором “Боже Великий, Єдиний”.

Я досі пам’ятаю розповідь нашого сусіда (а мені тоді було 10 років), як його під час пацифікації били шомполами по голих п’ятах у Берестецькій поліції, після чого він не міг навіть дійти додому.

Моїм товаришем у дубенській середній школі після війни був поляк Юзьо, з ним ми жили разом на одній квартирі у Львові вже як студенти і цю дружбу зберігали десятки років, так що не слід шукати причини тогочасних протиріч в етнічних коріннях. Більше того, коли на вимогу крайового проводу ОУН поляки залишали Волинь (хоча АК забороняла їм це робити, щоб не втратити Волинь), сестра рівненського коменданта польської поліції, виїжджаючи з Волині, заїхала по дорозі до нас і переночувала в нашій хаті. Таких прикладів чимало. Потрібно лише об’єктивно їх оцінити. Тут головну роль відіграє особистісний чинник, яка ти людина. Вже працюючи в інституті і беручи участь у міжнародних наукових форумах у низці країн, я познайомився з групою польських професорів, у нас зав’язалася тісна дружба, яку я ціную досі.

Наша історія, навіть історія короткого періоду Волинської трагедії, багата на важкі спомини. Я і мої земляки-волиняки з дитинства пам’ятаємо все, що творилося на нашій благословенній землі впродовж п’яти політичних укладів — довоєнної Польщі, перших совітів, німецької окупації, повоєнного СРСР і в наш час.

Закінчення
на стор. 4

Звинувачення американського українця Михайла Каркоця — чергова спроба дискредитації українства

Ростислав НОВОЖЕНЕЦЬ,
заступник голови Української рес-
публіканської партії

Знаково, що звинувачення на адресу українця були оприлюднені за тиждень до сумновідомого голосування 20 червня у польському Сенаті за Заяву щодо засудження Волинських подій 1943 р. і звинувачення на адресу УПА за етнічні чистки поляків, що межують із геноцидом.

Першими розтиражували звинувачення Асошіейтед Прес (АП) росіяни. Уже того ж 14 червня у російських ЗМІ з’явилась інформація про “українського нациста”. Наступного дня цю дезу підхопили російськомовні видання в Україні. “Рука Москви” присутня і тут (недарма проросійські організації в Україні віднедавна активно розкручують тему “волинської різни”).

Аскольд Лозинський, голова представництва Світового Конгресу Українців при ООН висловив сум, що така поважна і давня установа, як АП, у гонитві за сенсацією не перевірила матеріалів справи і допустила значні історичні неточності. Звинувачення, вважає п. Лозинський, побудовані на чутках, узятих у “передбачуваних” свідків, свідчення яких не доступні для вивчення і правдивість яких не тільки сумнівна, але вони є абсолютно неважливими, оскільки тут немає конкретних рис обвинуваченого. А Український Легіон Самооборони ніколи не був під підозрою. Діяльність же дивізії СС “Галичина” впродовж сімдесяти років неодноразово ретельно досліджували різні комісії і в результаті вона визнана невинною у військових злочинах.

Син Михайла Каркоця Андрій повідомляє, що “вже через чотири дні після масованого наклепу АП, здається, в США почався судовий процес”. Каркоць-молодший засуджує необгрунтовані й неправдиві звинувачення щодо “масакри” з боку УЛС невинних мешканців. Він стверджує, що 2004 р. його батько відвідував Острозький університет і був нагороджений Почесною грамотою за відданість і зусилля, спрямовані на збереження і захист української нації, культури та історії. Андрій Каркоць наївно сподівається на офіційну скаргу за наклеп проти американського громадянина українського походження від МЗС чи уряду України до Держдепартаменту США.

Михайло Каркоць опублікував в Україні книгу спогадів під назвою “Від Вороніжа до Українського Легіону Самооборони” (Рівне, 2002). “Автор спогадів, — зазначається в анотації до видання, — активний учасник подій Другої світової війни. Після приєднання Західної України до Радянського Союзу в 1939 р., він, як член ОУН, втікає на зайняту німцями Холмщину, де потрапив до німецької армії, з якою пройшов майже до Воронежа. Проте надивившись на ставлення німців до населення на окупованих територіях, бере відпустку в командира частини для відвідин родини на Волині й більше не повертається. На Волині він вступає до партизанських відділів, сформованих ОУН(м). Унаслідок непримиренної позиції ОУН(б) більшість партизанських з’єднань мельниківців були оточені банде-

14 червня ц. р. американське Агентство Associated Press опублікувало резонансний матеріал під назвою “Командувач колишнім нацистським підрозділом живе у США”. Ідеться про громадянина США з 1949 р., українця з Волині Михайла Каркоця 1919 року народження.

Агентство звинувачує п. Каркоця у причетності до вбивств цивільного польського населення сіл Підгайці та Холонів на Волині 1943 року (на той час він був командиром Українсько-го Легіону Самооборони), а також у придушенні Варшавського повстання 1944 року (тоді був офіцером дивізії СС “Галичина”). Михайлу Каркоцю інкримінують і приховування цієї інформації від американської імміграційної служби.

ривцями, роззброєні та насильно вліті в УПА. Решту мельниківців активно переслідувало СБ ОУН(б). Щоб уникнути знищення і захистити українське населення від нападів польських та радянських партизанів, уцілілі мельниківці уклали з німцями угоду про створення Українського Легіону Самооборони або Волинського легіону, який повинен був мати українське командування. 1945 р. Волинський легіон був приєднаний до 1-ї УД УНА (дивізії “Галичина”).

Звісно, у спогадах М. Каркоця не згадується про події, на яких наголошує Асошіейтед Прес. Оскільки у США матеріали цих спогадів були оприлюднені ще 1995 року і досі перебувають у вільному, зокрема електронному, доступі, АП, для об’єктивності, мало б висвітлити і позицію “обвинуваченого”. А так матеріал в АП скидається на замовний, як кажуть журналісти, — “джинсу”.

Скажімо, Агентство АП уже у самій назві статті говорить про командира “нацистського” підрозділу. Звідси М. Каркоць, якого присвячено весь матеріал і що є головним месиджем для читача, постає “нацистом”. І на цьому неодноразово акцентується. Проте термін “нацист” має чітке визначення — і про це не можуть не знати журналісти з АП. Нацист — це член Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини. Так, на Нюрнберзькому Трибуналі керівний склад нацистської партії було визнано злочинцями. Але Михайло Каркоць ніколи не був членом НСРПН, ще до війни він вступив в ОУН і дотепер залишається членом Організації українських націоналістів.

У матеріалі АП постійно підкреслюється етнічне походження Михайла Каркоця. Хоча, як правило, в американській журналістиці не прийнято наголошувати на національності тої чи тої особи. Та у цьому випадку читачеві хочуть прищепити асоціацію, що саме українець був нацистом, а отже, злочинцем. А звідси недалеко до висновку, що така вся українська нація. І Україна, мовляв, взагалі винна у розв’язуванні Другої світової війни і має спокутувати за це.

І це не припущення! Адже за останні роки у злочинах нацизму не звинувачували жодного німця. Як італійця. Жоден громадянин Словаччини, Болгарії, Румунії, Угорщини чи Хорватії, а це держави-сателіти нацистської Німеччини, не постав перед судом за нацистські злочини. Натомість звинувачених у пособництві нацистам українців уже цілий список. 2006 року позбавлений громадянства США і висланий в Україну Орест Галан (подальша доля невідома). 2007 року позбавлений громадянства Канади Володимир Катрюк (2010 ро-

ку йому через суд повернули громадянство). Найбільше настраждався Іван Дем’янюк зі США. Його двічі (1986, 2004) позбавляли американського громадянства; в Ізраїлі засудили (1988) до смертної кари, а через 5 років скасували вирок; 2011 року засудили в Німеччині на 5 років позбавлення волі, а 2012-го вмер на руках німецьких медиків. На початку 2011 року ухвалено рішення про депортацію зі США Івана Калимона (позбавлено громадянства 2007), зараз триває процес апеляції. Під час суду над Дем’янюком німецька прокуратура заявила, що зацікавилася ще двома українцями — Осипом Фиришаком (США) і Алексом Нагорним (ФРН). І ось тепер — Михайло Каркоць.

Таким чином українцям нав’язують вину за злочини, яких вони не вчиняли. Німеччина, вочевидь, у змові з колишніми противниками США, Ізраїлем, Росією хочуть перекласти власну відповідальність за злочини під час II світової війни на Україну. У Німеччині навіть вийшов фільм під назвою “Наші матері, наші батьки”, в якому показано, як нацисти рятують єврейську дівчинку від жорстоких українських поліцаїв (дія розгортається в окупованому німцями російському Смоленську, де побиття та арешти проводять поліцаї з жовто-блакитними стрічками на руці, озброєні палицями, тоді як солдати СС просто стоять осторонь і дивляться на процес). Мовчить АП і про те, що у ФРН до об’єднання двох Німеччин ще в 60-х роках була амністія для всіх осіб, які так чи інакше могли бути причетними до скоєння злочинів під час війни. Але амністію дали тільки громадянам ФРН. Нацистські злочинці в Німеччині, таким чином, unikнули покарання. У Німецькій Демократичній Республіці нацистські злочинці отримували від 4 до 6 років ув’язнення. Потім, після об’єднання Німеччини, вони були амністовані й визнані жертвами сталінізму і їм ще надали матеріальну допомогу. А от у лютому 2012 року Міжнародний суд ООН в Гаазі взагалі позбавив Німеччину необхідності платити компенсації за злочини нацистів.

На жаль, сприяє такому процесу обліювання справжніх нацистських злочинців і стаття про М. Каркоця в Асошіейтед Прес.

Як таке поважне видання, як АП, у своїх звинуваченнях проти М. Каркоця могло опиратись на доказову базу, достовірність якої не витримує жодної критики? Чого варті абстрактні свідчення двох мешканців колись спаленого села Підгайці, якщо тоді один із них був 9-річним хлопчиком, а інший народився лише через рік після згаданих подій? Або опертя на матеріали допитів колишніх співдівізійників (один із них помер у тюр-

мі), зізнання яких були отримані, звісно, під час тортур (інакше не практикувалося) радянськими чи польськими спецслужбами. Чи заявляти, що вбивства мирних мешканців вчинив загін М. Каркоця лише на тій підставі, що начебто в розпорядженні АП є документи (не оприлюднюють!) про дислокацію згаданого загону в тому районі. Абсурд, та й годі! Доцільніше було б дослідити вірогіднішу версію, що вбивство мирного польського населення справа рук перевдягнутих в українських воєнків радянських (читай — російських) партизан. Документів, що підтверджують такі замасковані злочини, більш ніж достатньо.

А твердження Агентства про участь Українського Легіону Самооборони у придушенні Варшавського повстання просто непорядне. Достеменно відомими є факти, що, навпаки, керівництво Легіону відмовилося від каральної операції проти польських повстанців. Тоді німці розстріляли командира Легіону М. Солтиса. А новий командир П. Дяченко під загрозою смерті з частиною загону (200 осіб) прибув до Варшави вже після закінчення повстання. Також кожен професійний історик знає, і це досліджували багато міжнародних комісій, що дивізія СС “Галичина” не брала участі у придушенні варшав’ян. АП, до речі, постійно плутається у твердженнях: М. Каркоць “душив” поляків у складі Легіону чи Дивізії. Не завадило б журналістам поцікавитись, що УЛС, де одним із командирів був М. Каркоць, влився в дивізію СС “Галичина” лише через рік після Варшавського повстання. Вже дуже хотілося журналістам розкрити абревіатуру “СС” (між іншим, дивізійники її розшифровують не інакше як “Січові Стрільці”). Але хто насправді допомагав німцям придушувати Варшавське повстання, то це Російська Освободительная Національна Армія (РОНА) під командуванням голови Російської націонал-соціалістичної робітничої партії Броніслава Камінського. Самого Камінського за звірства над поляками навіть німці змушені були стратити. Чому б поважному виданню Асошіейтед Прес не розслідувати злочини росіян із РОНА, які, до речі, чинили свої розправи над цивільним населенням під прапором, що сьогодні в РФ є державним?

Єдине, мабуть, що відповідає дійсності із закидів на адресу М. Каркоця, то це факт приховування ним від американців (перед отримання громадянства) членства в ОУН та служби в Дивізії “Галичина”. Але так робили тисячі українців, що про-

сили політичного притулку, аби не стати репатріантами та не потрапити в лабеті радянських каральних органів, де їх чекала вірна смерть. Аскольд Лозинський наводить приклад свого батька: коли у США 1951 року стало відомо про його причетність до українських націоналістів, його разом з іншими виявленими оунівцями на кілька місяців ув’язнили на острові Еліс. І лише початок холодної війни між СРСР і США врятував українців від видачі Радянському Союзу. Бо до того існувала між цими державами, на вимогу СРСР, чітка домовленість щодо взаємного визнання ОУН і дивізійників ворожими організаціями. Унаслідок такої домовленості багато українців таки повернули силою з Америки в СРСР, де їх страшили. Лише згодом, за словами п. Лозинського, США зрозуміли, що СРСР під керівництвом Сталіна відповідальний за знищення більшої кількості людей, ніж нацисти. Чому ж тепер у США забули цей логічний висновок?

Ну і вже зовсім цинічним є у статті коментар одного з діячів Центру Візенталя, що є провідним мисливцем за нацистами. Звісно, аби безпечніше припечатати: Каркоць-нацист. А може, краще б цей мисливець не давав оцінки українцям, а прискіпливіше подивився на діяльність під час війни представників своєї нації. Наприклад, чому б не відшукати когось із 2500 членів єврейської “Служби порядку”, яка охороняла варшавське гетто і допомагала німецьким нацистам знищувати місцевих євреїв. Ось де справді сенсаційний матеріал для розслідування АП!

Аби надати статті показної переконливості, журналісти з АП (до речі, серед них — єврей і полька) начебто посилаються на архівні матеріали з польського національного архіву в Кракові, меморіального музею голокосту в США, державного інституту національної пам’яті у Варшаві, бібліотеки Конгресу США. Наголошується і на тому, що 94-річний п. Каркоць ще в доброму здоров’ї. Отож його можна і треба судити — на кожному кроці акцентує АП. Адже він “спалював села з жінками і дітьми”, “там були гори трупів вбитих мешканців” — додають натуралізму в АП. І ніби між іншим згадують, що їм навіть точно невідомо, де народився Михайло Каркоць: у Луцьку чи Городку. Водночас цікаво, що в українській історіографії серед командирів Українського Легіону Самооборони взагалі згадується інше прізвище — не Каркоць, а Карковець. А опубліковані спогади підписані не Карковцем, а Карковцем-Вовком. Чи це одна і та ж особа?

Зрозуміло, що вся ця публікація в АП із журналістським псевдорозслідуванням має брутальну і далекоглядну мету — на прикладі сфальшованої версії військової біографії українця Михайла Каркоця не тільки дискредитувати всю українську націю в очах світової спільноти, а й пересварити українців з поляками і тим самим заблокувати укладання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Чому, чому, чому?

Закінчення.
Початок на стор. 2

Прикро лише, що наша родина, сільська, місцева історія не стала сторінкою загальнонаціональної, що її зведено до побутової мізерії, особистих вражень, а то й просто оповідань, переказів. І в результаті народ, що дав світові когорту геніїв, світочів освіти, науки, культури, героїв не однієї війни, справжніх лицарів, перед якими світ не раз схилив голову, в очах чужинців виявився якимось батраком та ще й різном, який ніні може розраховувати (а то й ні) лише на прощення недоведених гріхів і примирення.

Така, бачте, історія. Волинська трагедія — частка нашої національної трагедії. Нині дії польських екстремістів формують негативний імідж України у світі, завдають шкоди євроінтеграційним прагненням українців. Яка ідея була закладена в це протистояння, його причини та мета? В основі цієї війни була боротьба за Волинь, за українську землю, і відбувалася вона на українській землі, яка ще з часів Київської Русі була законною частиною нашої держави. Українці не претендували на чужі землі, а лише на ті, на яких вони жили споконвіку.

Волинська трагедія була частиною Другої світової війни, зі своїми правилами та способами її ведення. Вона ввійшла в себе незавершені події визвольної боротьби, що розпочалися з Першої світової війни, з розпаду імперій, але для одних народів розпад імперій завершився здобуттям незалежності, а для України — зміною однієї окупації іншою. На мапі Європи з’являлися Українська Народна Республіка, Західноукраїнська Народна Республіка, Карпатська Україна, але всі вони виявилися недовговічними, їхні території стали надбанням сусідів, і українське питання так і залишилося невирішеним. Друга світова війна дала новий поштовх для вирішення народом своїх сокровенних питань. І коли 30 червня 1941 року ОУН проголосила у Львові відродження Української держави, а Німеччина, не сприйнявши цієї акції, ув’язнила до концентраційного табору провід проголошеної держави, то 20 липня 1941 р. еміграційний польський уряд у Лондоні, боячись втратити час, уклав із Москвою угоду “Про союз з СРСР у війні” (Пакт Сікорського-Майського), “підтвердивши цим право поляків на Волинь”. Населення Західної України, таким чином, знов набувало громадянства Польської держави.

У грудні 1941—лютому 1942 року на Холмщині (у Володавському, Грубешівському, Омашівському та Холмському повітах) сталися перші напади польського підпілля на українське населення. Пригадуємо, 1938 року дякон нашого села висвятився у священника і отримав парафію на Холмщині, а 1942 року він разом зі своїми парафіянами згорів у церкві. Вічна йому пам’ять.

Наче в унісон цим подіям німці замінили українську адміністрацію на Волині польською, перекинули сюди з Холмщини польську поліцію і вже разом із нею стали нападати на села для збирання продовольчого податку. Як проходило це збирання, немає потреби нагадувати, закономірно, воно викликало акції протесту. Тому в липні 1942 р. відбулися перші виступи українського населення проти поляків у сільських адміністраціях та у створених німцями лісництвах. У листопаді 1942 р. з’явилися перші жертви серед польського мирного населення (с. Обірки Луцького повіту). Хто був ініціатором цих виступів, якою була їхня мета — розібратися важко. Спочатку вони були скеровані проти тих поляків, які співпрацювали з німцями, а згодом це набрало характеру домової війни. 24—25 грудня 1942 р. польський загін напав на село Переселівичі і так наче поперемінно одні на одних.

Крайовий провід ОУН(Б) на ПЗУЗ у цій ситуації поклав усю відповідальність за загострення міжнародних відносин на поляків. У відозві-ультиматумі крайового проводу до польського населення від 18 травня 1943 р. зазначалося: “У теперішній час наша адміністрація полишила свої пости, щоб німці не мали доступу до наших сіл і не могли б нас нищити, як це було досі. Ви першими добровільно зголосилися зайняти її місце і допомагати німцям проводити їхню бандитську роботу... Але пам’ятайте, якщо польська громадськість не вплине на тих, котрі пішли в адміністрацію, поліцію та інші установи з тим, щоб вони їх полишили, то гнів українського народу виллється на тих поляків, які мешкають на українських землях”.

Друга конференція ОУН(Б) засудила шовіністичні настрої серед поляків і заявила про необхідність поліпшення українсько-польських відносин на базі незалежності держав.

Не можна забувати про лист Митрополита Андрія Шептицького до римо-католицького єпископа Твардовського з пропозицією видати спільне звернення ієрархів до вірян обох церков із вимогою припинити кровопролиття. Та вірний державній польській політиці Твардовський відмовився підтримати таку ініціативу, мовляв, церква не втручається в політику.

Не дали бажаних результатів і звернення ОУН до керівництва Польського еміграційного уряду. Український національно-визвольний рух на Волині розглядався ним як замах на польську державність, тоді як

українці розглядали його як боротьбу за свою незалежність.

Клубок протиріч і непорозумінь зростає.

Є дані, що з переходом у ліси української поліції разом із ними сюди проникли й агенти німецьких спецслужб, а також замасковані енкаведисти, що не змогло не позначитися на діях ще не зміцнілої УПА. Апогеєм українсько-польське протистояння сягнуло влітку 1943 р. До кінця 1943 р. вся Волинь стала місцем тисяч трагедій.

Не слід забувати, що не всі, навіть у Крайовому проводі ОУН(Б) на Волині і Поліссі, а також у Центральному проводі ОУН поділяли думку про необхідність “очищення повстанської території від польської присутності”. Керівник ОУН(Б) на той момент Микола Лебідь виступив проти деполітизації Волині, але гору взяла позиція волинського крайового проводу на чолі з Дмитром Кляківським.

Розгорілася справжня війна, в якій загинуло багато невинних людей.

21—25 серпня 1943 р. III Надзвичайний Великий Збір ОУН(Б) признав Головою проводу ОУН(Б) Романа Шухевича.

У жовтні 1943 р. в комюніке ОУН було засуджено українсько-польський конфлікт на Волині, а 27 жовтня 1943 р. вийшов Наказ № 1/43 ОУН, який заборонив антипольські дії.

Таким чином, польсько-українське протистояння на Волині закінчилося. Як і чим воно завершилося — ми добре знаємо, але кожний це трактує по-своєму.

Нині ми живемо іншим життям, на інших засадах будується співробітництво з іншими країнами і без нього немислиме наше існування як держави. Проте це спілкування не повинно базуватися на історичних поступках, вже дуже багато було поступок нашою історією, нашою територією, нашими правами.

Волинська трагедія — закономірний наслідок історичних і політичних помилок, допущених у 1917—1945 рр. окупаційними режимами, це була лише вершина айсберга, основне підґрунтя якого залишилося під водою в льодовій глибі, в подіях минулих років.

У ці липневі дні скорботи по жертвах Волинської трагедії ми, безумовно, стоїмо на позиціях взаємодобачення і примирення. Ми не заявляємо претензій до поляків, навіть до тих екстремістів, ми маємо право пред’явити претензії лише до своїх інтелектуалів, керівників державних і громадських організацій — як вони, маючи такий багатий пласт історичних подій і фактів, не змогли розставити всі крапки над “і” й довести алогічність зроблених на нашу адресу, адресу національно-визвольного руху, звинувачень і в результаті принизити Україну.

Валентин ЯБЛОНСЬКИЙ

Врадіївка. Скільки їх в Україні?

27 червня опівночі у райцентрі **Врадіївка** на **Миколаївщині** працівники місцевої міліції **Євген Дрижак** і **Дмитро Поліщук** разом із таксистом **Сергієм Рабіненком** зґвалтували 29-річну жінку і намірялися її вбити.

Тільки чудом Ірина Крашкова залишилася живою: земляки допомогли їй дістатися до райлікарні, де їй зробили операцію, надали необхідну допомогу. Нині матір десятирічного сина транспортували в Миколаїв, де її чекає складна операція — в Ірини відкриті проломи черепа, інші складні ушкодження. Завдяки місцевим журналістам справа набула всеукраїнського розголосу. Мешканці **Врадіївки**, які ставлять на карб місцевим “правоохоронцям” чимало кривавих злочинів, як-то катування затриманих, смерть підозрюваних після застосування недоволених методів дізнання, залякування населення і т. ін., уже 29 червня вийшли з протестами під будівлю райвідділу міліції, вимагаючи арешту міліціонерів, справедливого слідства й покари винних.

Оскільки співробітники МВС районного й обласного рівнів усіляко хотіли “полегшити” долю **врадіївських** гвалтівників, мешканці **Врадіївки** повстали проти міліції і частково розгромили будівлю — побили вікна й двері (зараз їх притягають до відповідальності і дізнань як свідків), але саме цей акт непокорі привернув увагу всіх українських ЗМІ, і надав події немісцевого значення. На підтримку **врадіївців** виступили громадські й політичні організації, відбулися акції протестів у Львові, Донецьку, Івано-Франківську та інших містах. 7 липня з **Врадіївки** почався народний хід на столицю — 18 липня активісти прибудуть у Київ, аби вручити представникам влади свої вимоги про відставку міністра МВС **Захарченка** та переатестацію особового складу міліції за участю громадськості.

Ці дії нарешті примусили владу рахуватися з думкою населення: за особистим розпорядженням **Віктора Януковича** у райцентрі працює слідча комісія Міністерства внутрішніх справ та Генеральної прокуратури України, що дає сподівання — інтереси **Ірини Крашкової** будуть захищені, а міліціонери-гвалтівники покарані. Таким чином влада локалізує народні виступи, а може, й зведе їх до історії, у якій офіцерів-негідників покарали офіцери-справедливці, уникнувши відповідальності за стан роботи МВС, за міліцію, яка користується аж одним відсотком (!!!) довіри населення. Нині тільки наївний першокласник не знає, що міліція — від опорних пунктів до найвищих столичних коридорів — пов’язана корупцією, хабарництвом, збиранням данини з місцевого люду і бізнесменів, показушністю, коли нерозкриті справи вішаються на невинних... У країні діє ціла система МВС, яка, по суті, небезпечна для держави і її громадян.

На думку екс-міністра внутрішніх справ, а нині нардепа від **УДАР** **Геннадія Москаля**, висловлену в інтерв’ю одній із київських газет, “**Врадіївський** райвідділ — не феномен, таке може статися в будь-якому райцентрі, бо у суцільно інфікованому організмі не може бути здорового органу”.

...Не вірю, що кожен із нас, хто бачив на телеэкрані замордоване обличчя **Ірини Крашкової**, а перед тим покалічене тіло **Оксани Макар** (теж відома миколаївська історія), а ще фото десятків мертвих понівечених тіл (жертви нерозкритих злочинів) чи розстріляне **Лозинського** тіло кіровоградця **Олійника** (пам’ятаю, як один із нардепів пропонував нагородити колегу **Лозинського** медаллю!) почуватися захищеним громадянином чи вірити у те, що між владою й суспільством існує необхідна емоційна рівновага, заपुरкою якої є законність і порядок. Натомість знаємо: у будь-який момент кожен із нас може стати об’єктом маніпулювання і переслідувань, якщо видасться незручним для влади.

...“Моя міліція мене береже!” — гордо виголосив поет, а інший його підтримав, створивши зворушливого **дядю-Стьопу** міліціонера. Сьогодні це з жанру пафосної поезії перетворилося на жанр сатири.

Очевидно, не випадково, з ранку до вечора в телеэфірі — міліцейсько-бандитські серіали, які нікого ні в чому не переконують, хіба що підказують початкуємим злочинам і бандитам хитрі ходи в обхід закону...

Незахищене, відкрите для насильства населення не готове до обговорення однієї з найпекучіших українських проблем, бо, загнане в кут, скоріше вхопиться за дрючка й вила, аніж слухатиме цитати з **ООН**ської декларації прав людини. Як сказав у своєму виступі на **TVi** **Сергій Головатий**: “Щоб людина не була змушена вдаватися до повстання як останнього засобу порятунку проти свавілля та гніту, треба, щоб права людини були захищені верховенством права. У **Врадіївці** або взагалі в Україні є верховенство права? Немає”.

Отже, — скільки **Врадіїв** в Україні? Чому повстання стає крайньою необхідністю, останнім шансом на захист себе і своїх близьких?!

Любов ГОЛУТА

Члени Президії правління затвердили структуру збірника “Краєзнавча Шевченкіана України”, який має побачити світ із нагоди 200-ліття Великого Кобзаря. Також було ухвалено провести черговий Пленум правління Спілки у Києві 12 липня 2013 року — в день народження першого голови НСКУ, академіка Петра Тимофійовича Тронька.

Під час роботи Пленуму передбачається покладання квітів на могилу П. Т. Тронька, вручення Премії його імені, започаткованої цьогоріч Спілкою, а також розгляд питань щодо організації роботи наукового інституту краєзнавства.

Про все це спілкуємося з доктором історичних наук, професором, член-кореспондентом Національної академії наук України, заступником директора з наукової роботи, завідувачем відділу історії України XIX—початку XX ст. Інституту історії України НАН України, головою Національної спілки краєзнавців України **Олександром Петровичем Реєнтом**.

— *Олександр Петрович, нещодавно стало відомо, що Спілка виступила з ініціативою розробки та затвердження Державної програми розвитку краєзнавства на період до 2025 року. Чим зумовлена поява такої програми саме зараз?*

— Справді, проект, розроблений нами, нині вивчає Міністерство культури України. Сподіваємося, що Державна програма розвитку краєзнавства на період до 2025 року буде затверджена цьогоріч. Своєчасність програмних перспектив у краєзнавстві зумовлюється новими суспільно-політичними викликами на тлі глобалізаційних процесів у світі. Основні тенденції розвитку та суспільнозначима роль краєзнавства виявляють необхідність повноцінного використання його широкого потенціалу. Мета Програми — подальший розвиток краєзнавства як галузі наукових знань та розгортання краєзнавчого руху — невід’ємної складової сучасного громадянського суспільства.

Ми зобов’язані розробити галузеві напрями у краєзнавстві: історичний, природничий, географічний, етнографічний, культурно-мистецький, освітній, пам’яткознавчий, музейницький, бібліотечний, туристичний, екологічний. Також необхідно поширювати й зміцнювати навчально-методичну базу краєзнавства у системі національної освіти, популяризувати краєзнавчі дослідження та залучати широкі кола громадськості до збереження історико-культурної спадщини України.

— *На Президії правління говорили зокрема про початок функціонування науково-методичного кабінету з краєзнавства, який стане першим етапом до створення інституту краєзнавства. Розкажіть детальніше, яку науково-дослідну діяльність ініціює і підтримує НСКУ?*

— 12 липня ми відкриваємо науково-методичний кабінет із краєзнавства, для якого з початку року формується бібліотека краєзнавчої літератури. На часі розробка концепції інституціонального розвитку галузі й започаткування Науково-дослідного інституту краєзнавства як науково-методичного та координаційного центру краєзнавчих досліджень в Україні. Саме такий інститут, на чолі якого були б науковці-члени НСКУ, мав би розробити перспективний план проведення міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференцій, круглих столів,

Олександр РЕЄНТ: «Краєзнавство — невід’ємна складова сучасності»

В умовах державотворення України початку XXI ст. надзвичайно актуальними є питання культурного й духовного розвитку. Краєзнавчий рух в Україні, де авангардна роль належить творчій професійній організації — Національній спілці краєзнавців України, об’єднує дослідників рідного краю, які опікуються збереженням національних святинь, пам’яток історії та культури, розвивають музейництво й колекціонування, проводять активну просвітницьку діяльність, підтримують розвиток духовної культури України, сприяють збереженню національних традицій і народної творчості, повертають із небуття імена видатних співвітчизників, відкривають маловідомі сторінки історії, здійснюють велику патріотичну роботу, виховуючи почуття національної гідності, любові до рідного краю, поваги до народних традицій.

Нещодавно в с. Світаязь Шацького р-ну Волинської обл. відбулося розширене засідання Президії правління Національної спілки краєзнавців України за участю голів правлінь регіональних організацій НСКУ.

читань із краєзнавчої проблематики, проводити навчально-методичні наради, науково-методичну роботу з викладачами та вчителями навчальних дисциплін із проблем краєзнавства, готувати методичні розробки, підручники та посібники з краєзнавства, навчальні курси для загальноосвітніх і вищих навчальних закладів.

До речі, у червні поновлено роботу Міжвідомчої ради з краєзнавства при Президії НАН України, у її складі 33 особи: представники урядових кіл, Державної архівної служби України, ректори провідних університетів і керівники регіональних організацій НСКУ, розробляється програма співпраці Ради з науковими інституціями.

Сьогодні ми продовжуємо підготовку універсального навчального підручника “Основи краєзнавства” для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей, підтримуємо секцію “Історичне краєзнавство” МАН України та відзначаємо кращі роботи дипломами НСКУ, в міру можливості сприяємо відкриттю у вищих навчальних закладах на гуманітарних факультетах кафедр краєзнавства. У перспективі ж повинні створити на базі провідних вищих навчальних закладів державної форми власності науково-методичні центри краєзнавства, розглянути питання про підготовку та захист бакалаврських, дипломних, магістерських і дисертаційних досліджень із проблем краєзнавства, передбачити в програмах із підвищення кваліфікації вчителів, викладачів, державних службовців і працівників закладів культури навчальний курс із краєзнавства. Тож ідей і перспективних проектів маємо чимало, головне — розуміння і підтримка держави.

— *Наступного року Україна відзначатиме ювілей Тараса Григоровича Шевченка. У чому унікальність проекту “Краєзнавча Шевченкіана України”?*

— Готуючись до відзначення 200-річного ювілею від дня народження Т. Г. Шевченка, з метою розширення знань про Україну, історію і сучасність її регіонів, Національна спілка краєзнавців України започатковує проект “Краєзнавча Шевченкіана України”.

Підсумком проекту має стати створення ілюстрованої публіцистично-документальної книги “Краєзнавча Шевченкіана України”. У цій фундаментальній праці за безпосередньої участі регіональних організацій НСКУ спільно з науковцями, музейниками, шевченкознавцями, бібліотекарями та краєзнавцями передбачається висвітлити історичні місця перебування Т. Г. Шевченка в Україні та традиції шанування і увічнення пам’яті Великого Кобзаря в усіх регіонах держави.

У книзі на основі використання широкого комплексу джерел (архівних документів, наукової літератури, матеріалів періодичної преси і творів мистецтва) має бути висвітлена історія творення народної Шевченкіани, охарактеризовані форми і художньо-мистецькі засоби шанування пам’яті Т. Г. Шевченка та популяризації його творчої спадщини в тому чи тому регіоні. Видання складатиметься із самостійних тематичних частин, які представить АР Крим, кожна область і міста Київ і Севастополь. Публіцистично-документальні нариси супроводжуватимуться ілюстративно-довідковим матеріалом. Робота над проектом уже розпочалася. До 1 жовтня обласні краєзнавчі організації повинні здати

свої напрацювання до редакційної колегії.

Викладений у книзі і запропонований широкій громадськості, зокрема й зарубіжній, краєзнавчий матеріал про самобутність шевченківських традицій у регіонах України сприятиме розширенню знань громадян і гостей України про нашу державу і роботу, яка здійснюється, з ушанування пам’яті Т. Г. Шевченка та популяризації його духовної спадщини.

— *Як Спілка dbає про спадщину і шанує пам’ять академіка Петра Тронька?*

— Спадщина Петра Тимофійовича масштабна і цінна для нас. Він — неперевершений літописець краєзнавчого руху. Чого варта, скажімо, лише одна його монографія про історичне краєзнавство на межі тисячоліть. А за

липня, а лауреати будуть названі 12-го, тож чи не могли б Ви розповісти, хто отримає премію?

— Загальноукраїнська Премія імені академіка Петра Тронька Національної спілки краєзнавців України присуджується у чотирьох номінаціях. Цього року премію вручатимемо вперше. Тому маємо по кілька лауреатів у кожній номінації.

У першій — “За висвітлення науково-краєзнавчої та громадської діяльності академіка Петра Тронька” премію присуджено посмертно **Юрію Данилюку** (1958—2005) — одному з ініціаторів відновлення діяльності Спілки краєзнавців, автору понад 300 наукових праць краєзнавчої тематики та проблем політичних репресій 1920—1980-х рр. в УРСР. Також у цій номінації премію отримують **Марія Вошевська** — дослідниця історії рідного села Галиця на Чернігівщині та **Дмитро Мохорук** — відомий колекціонер і автор багатьох художньо-краєзнавчих творів з Івано-Франківщини.

У другій номінації “За науково-організаційну та просвітницьку діяльність у краєзнавстві” Президія правління визначила лауреатами члена правління НСКУ **Василя Устименка** (м. Київ) — автора, співавтора, упорядника понад 20-ти книжок краєзнавчого характеру і **Віктора Прокопчука** — директора Наукової бібліотеки, професора Кам’янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, доктора історичних наук, члена правління НСКУ.

Третя номінація — “За внесок у музейну та пам’яткоохоронну справу” — **Віра Комзюк** (Волинська обл.) — завідувач Літературно-меморіального музею Лесі Українки, **Наталія Пушкар** (Волинська обл.) — головний хранитель Волинського краєзнавчого музею, **Наталія Булаєвська** (Київська обл.) — член правління НСКУ, заступник голови правління Київського обласного організації Українського товариства охорони пам’яток історії та культури, Заслужений працівник культури України, автор понад 100 публікацій, присвячених краєзнавчій та пам’яткоохоронній роботі.

І нарешті у четвертій номінації “За видання краєзнавчої літератури: монографій, нарисів, описів, путівників, довідників, окремих публікацій, циклів статей тощо” премію ім. Петра Тронька присуджено **Станіславу Аржевітіну** — члену правління НСКУ, творцю музею-скансену “Старе село” в с. Колочава на Закарпатті, автору трьох книг з історії краю, **Валерію Мельнику** — автору десятків книг, кількох сотень краєзнавчих та природничих публікацій, присвячених Волині, та авторському колективу праці “Криві Коліна крізь терни і роки. В історії села — історія України” (Черкаська обл.): доктору економічних наук **Володимирі Мочвану**, поету **Івану Нерубайському** та краєзнавцю, колишньому директору школи **Василію Олійнику**.

Усім нагородженим присвоюється звання “Лауреат Премії імені академіка Петра Тронька” з врученням Диплома, почесного знака і грошової премії у розмірі 500 грн за кожен номінацію. **Пленум правління, де буде вручено премію, відбудеться 12 липня об 11 годині в конференц-залі Інституту історії України НАНУ (вул. Грушевського, 4, 2 поверх). Щиро запрошуємо всіх читачів “Слова Просвіти” відвідати цю важливу для українського краєзнавства подію.**

Спілкувався **Євген БУКЕТ**
Фото **Олександра ЛИТВИНЕНКА**

До Пастви та всього українського народу 3 нагоди 1025-ліття хрещення Київської Русі-України

Дорогі брати і сестри! Шановні співгромадяни!

З милості Божої зібравшись 27 червня 2013 р. у Золотоверхому Києві, в рік, коли відзначаємо 1025-ліття Хрещення Київської Русі-України, Помісний Собор Української Православної Церкви Київського Патріархату найперше закликає всіх до молитви про мир і єдність для Церкви і для українського народу.

Хрещення Русі-України — виняткова подія, що визначила історичну долю нашого народу. Як Таїнство Хрещення оновлює людину, очищає від гріхів та відроджує до вічного життя, так і хрещення княжої Київської держави оновило її, збагатило численними духовними скарбами, відвернуло предків наших від злочестя і служіння неправдивим богам, а на вернуло до служіння єдиному істинному Богові.

І. Християнство проповідувалося в наших історичних землях ще від апостольських часів. “Святий Апостол Андрій Первозваний — перший архієпископ Константинопольський, Патріарх Вселенський і апостол Руський. На Київських горах стояли ноги його і очі його Русь бачили, а уста благословляли, і насіння віри він у нас насадив. Воістину Свята Русь обрана серед інших східних народів, бо в ній проповідував Апостол”, — проголошує постановою Собору, що відбувався у Києві під головуванням святого Іова (Борецького) 1621 року, в час важкої боротьби за право українців бути православними.

Християнином був прославлений нинішнім Собором у лику святих Київський князь Оскольд, у час правління якого, за історичними свідченнями, відбулося перше хрещення. У своєму посланні святий Фотій, патріарх Константинопольський (у 858—867 та 877—886 роках), пише: “Не лише болгари звернулися до Христа (це сталося 865 року), а й руси. Вони підняли руку на Ромейську імперію, але тепер і вони змінили еллінську й безбожну віру, у якій раніше перебували, на чисте життя у Христі. І в них запала така спрага віри й наснага на праведне життя, що вони прийняли пастиря і з великим сумлінням приступають до Христових таїнств”.

Християнкою стала дружина великого Київського князя Ігоря, рівноапостольна Ольга, яка і сама багато зробила для розповсюдження віри християнської, і онука свого, Володимира, виховала так, що після тривалих роздумів він не лише сам охрестився, а й державу свою зробив християнською.

Тому Хрещення Русі-України за рівноапостольного князя Володимира, 1025-ліття якого всі ми цього року відзначаємо, є не початком розповсюдження віри христової в наших землях, а ключовою подією в її утвердженні. З Києва, з берегів Дніпра через проповідь та хрещення віра християнська православна пішла по всіх навколишніх землях великої держави Руської — на північ до земель Новгородських, на захід у Галицькі та Волинські землі та на схід — до Приволзького краю.

«З Києва — по всій Русі»

Відтак Київ є не лише давньою столицею княжої держави, а й духовною матір'ю у хрещенні всіх міст Русі. Київська Церква — матір для Церкви Московської та інших, що згодом постали на землях Київської держави. А Київський архієпископський престол і кафедральна Велика Церква Софії, Премудрості Божої, довершена святим благовірним князем Ярославом Мудрим — єдиний історичний духовний центр для єднання всіх вірних дітей Київської Церкви.

Тому Помісний Собор підкреслює історичну правду, яку ніхто не може змінити, не повинен забувати або намагатися спотворити — світло Христової віри розійшлося саме з Києва по всій Русі!

Щоби звеличити себе, а значення Києва применшити, Московський Патріархат цього року вирішив розпочати власне святкування 1025-ліття з російської столиці, щоби продовжити його в Києві ніби як у другорядному місті та підкреслити, що нібито весь історичний спадок Русі належить Московському престолові.

Так перекручували історію вже не раз. У XVII столітті в Московії іноземцям розповідали, нібито за князя Володимира спочатку був охрещений Київ, а потім відразу — Москва, і у Москві був утверджений митрополічний престол. З XVI століття там же говорили, що нібито головний убір московських царів — золота шапка азійського походження, ймовірно подарована московському князю татарським ханом за віддану службу, як про це пишуть російські історики — насправді є подарунком візантійського імператора Костянтина Мономаха його онукові, київському князю Володимиру Мономаху, від якого потім “перейшла” у Московію. Збудоване для московських царів за наказом Івана Грозного і відтворене для Романових місце в Успенському соборі в Кремлі також називали “Мономаховим тронем”, який нібито був подарований з Візантії як символ передачі влади. І таких прикладів московської неправди можна наводити десятки.

Відзначаючи все це, Помісний Собор стверджує — Київська Церква є Церквою-Матір'ю для

Послання Помісного собору Української Православної Церкви Київського Патріархату

Московської, а претензії останньої духовно панувати в Києві та Україні, переписуючи під себе історію, приречені на поразку, як і всяка неправда.

Святкування ж 1025-ліття Хрещення Київської Русі покликане нагадати і утвердити історичну правду, до вивчення і розуміння якої ми закликаємо і віруючих, і весь український народ.

II. Ще одна важлива для українського суспільства і держави мета, яку Собор відзначає у цього річного святкуванні — нагадати всім про історичний вибір нашого народу на користь християнської європейської цивілізації.

Зараз Україна стоїть на роздоріжжі, обираючи своє майбутнє, визначаючи, у якому напрямку має відбуватися її розвиток. Святі князі Оскольд, Володимир, Ярослав Мудрий, святая княгиня Ольга понад 1000 років тому ясно вказали нам цей напрямок — до християнської Європи.

Ми не просимося бути прийнятими до Європи, адже понад тисячу років є її невід'ємною частиною, — нині, як народ, у переважній більшості, ми прагнемо сучасного оновлення нашої країни на європейських і християнських засадах. Нам самим багато треба для цього зробити, але і Європа не має права відмовляти Україні в Історичному праві бути визнаною її рівноправною частиною.

Хочемо наголосити: як не все у духовному, суспільному, державному житті України може бути схвалене Церквою, так не все, що є у сучасній Європі, повинно прийматися за зразок для зміни.

Європейська цивілізація також переживає духовну кризу. Войовничий секуляризм веде наступ на Церкву і християнство, на традиційні духовні та моральні цінності. Яскравим виявом цього наступу є пропаганда содомії та узаконення в окремих країнах під іменем “шлюбу” протиприродного блудного одностатевого співжиття.

Але наявність цих проблем має сприйматися нами як заклик до єднання зусиль з християнами Європи у боротьбі за євангельську мораль, традиційні християнські сімейні цінності, а не як привід відмовлятися від європейського майбутнього України.

III. Завершуючи це Послання, хочемо підкреслити: ніяких проблем ми, як Церква і як народ, не зможемо вирішити, ніякі труднощі не зможемо подолати без допомоги Божої. Тому відродження церковного життя, оновлення у суспільстві та державі ми повинні починати з власного духовного оновлення, з очищення від гріхів, подолання спокус. Саме завдяки такому особистому духовному відродженню наші предки, святі

князі Київські, змогли збудувати велику та шановану сусідами державу.

Слова князя Київського Володимира Мономаха нехай нагадають нам про цей християнський обов'язок набувати чесноти, а гріх — викорінювати: “Усього ж паче — убогих не забувайте, але, наскільки є змога, по силі годуйте і подавайте сироті, і за вдовицю вступіть самі, а не давайте сильним погубити людину. Ні правого, ні винного не вбивайте і не повелівайте вбити його; якщо хто буде достоїн навіть смерті, то не погубляйте ніякої душі християнської” — повчає князь.

“Якщо вам Бог зм'якшить серце, — наставляє князь Володимир нащадків, — то сльози свої пролійте за гріхи свої, кажучи: “Як ото блудниці, і розбійника, і митаря Ти помилював еси, Господи, так і нас, грішних, помилуй”. І в церкві се дійте, і спати лягаючи. Не пропустіть ж ні одної ночі. Якщо ви при силі, хоч раз поклоніться до землі, а коли вам стане немічно — то трічі. І сього не забувайте, не лінуйтеся, бо тим нічим поклоном і співом молитви чоловік перемагає диявола, — і що за день людина согрішить, то сим ізбавляється від гріха. Навіть і на коні їздячи, коли не буде у вас ні з ким діла і якщо інших моли-

тов не вмієте ви мовити, то “Господи, помилуй”, благайте безперестану потай, — бо ця молитва є краща від усіх. Моліться краще, ніж думати нісенітницю, їздячи”.

Помісний Собор від імені Київського Патріархату, сердечно вітає зі святом 1025-ліття Хрещення Київської Русі всеукраїнську православну паству, православних українців у діаспорі, всіх християн України і весь український народ, а також сусідні з нами народи, які від Київської Церкви прийняли проповідь Євангелія і дар Святого Хрещення. Нехай це свято послужить нашому духовному оновленню, нагадає про наше правдиве історичне коріння та допоможе утвердити правильний вибір для майбутнього.

Разом зі святим рівноапостольним князем Володимиром проголошуємо: “Русь свята! Бережи віру Православну, в якій твоє утвердження!”

Закликаємо на всіх вас, на державу і український народ Боже благословення!

Від імені Помісного Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату Філарет Патріарх Київський і всієї Русі-України
27 червня 2013 року

Витоки 70 цілющих джерел — в одній книзі

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

У Дубні Антон Мельник, лікар за професією і дослідник українських цінностей за поклонанням душі, презентував книгу “Чудотворні джерела України”. Це результат його туристичних і паломницьких відвідин семи десятків відомих в Україні джерел. Осмислюючи їхнє значення, автор подає чимало легенд, переказів, бувальщин, пов'язаних із цими животворними місцями. Одне з таких місць — купаль-

ня Святої Праведної Анни в селі Онишківці на Дубенщині, де температура кременевої води влітку та взимку однакова (плюс 4 градуси) і куди задля зцілення приїзять тисячі паломників.

— Паломництво — духовна перемена людини й особлива зустріч із Богом, — каже автор книги, — через прощу до святих людина знайомиться з християнством, пізнає його суть і з'єднується з Христом. При цьому чудотворні джерела слугують людині своєрідним натхненником для помислів та діянь.

Микола ЦИМБАЛЮК

Доктор філософських наук, заступник директора, керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії **Анатолій Колодний** на правах господаря і ведучого одразу оголосив теми, винесені на обговорення. Це “Антиукраїнський світогляд — фундамент розбудови “Русского міра” в Україні”, “Історичне підґрунтя неоімперських ідеологем”, “Руський мір” як реалізація великої російської політики”, “Православний сталінізм” як явище у межах сучасного російського православ’я”, “Царя православного” на царство: Росія імперська — Росія самодержавна”, “Євразійство як цивілізаційна альтернатива стратегічного вибору України: pro et contra” та ін.

А далі, щоб не бути багатослівним щодо того, як Московська церква, РПЦ, готується до святкування 1025-річчя, виклав на стіл стои книжок. Він придбав їх того ж ранку в церковній лавці і на розкладках Києво-Печерської лаври, яка, як відомо, перебуває в руках УПЦ МП. Ось лише кілька назв: “Святая Русь”, “Русская нация”, “Миссия России”, “Современная российская цивилизация”, “Крым в контексте русского мира” і т. ін. Зміст книжок напругу перевертуться з великодержавно-неоімперськими ідеями “Русского міра”, які наступально-фанатично пропагують Російська православна церква в особі її очільника Кіріла і її українська філія — УПЦ.

— Річ у тім, — зазначив у своєму виступі *доктор філософських наук Павло Павленко*, — що резиденція “русского міра” давно вже працюють у наших освітніх закладах, у різних товариствах, несучи й пропагуючи серед українців цю ідею. Не кажучи про те, що рускоміровська (читати: неоімперська) концепція успішно вживлюється вірним УПЦ МП.

Часи змінюються, але не міняється природа Москви, її політика. Щодо “Русского міра”, то це ще один шанс для Росії знову прив’язати Україну до себе. І якщо не повністю — територіально, як це було до 1917 р. в межах Російської імперії, а пізніше — Советського Союзу, то бодай на правах свого васала.

Учасники круглого столу резонно запитували: якщо росіянином є той, хто любить Росію, то чому ж тоді так негативно сприймає Москва і представники п’ятої колони в Україні українця, який любить Україну? Чому і хто проводить паралелі між українським патріотизмом і німецьким націонал-соціалізмом, який є віддзеркаленням російського соціалізму Леніна-Сталіна? Чому росіянинові можна говорити рідною мовою і пишати своєю російськістю, а українцеві — зась?! Отже, патріотична, незалежна, демократична Україна Росії не потрібна, бо вона протривить колонізації, манкуртизації, нищенню рідної мови, національної культури, освіти, оборони, економіки тощо.

“Руський мір”, говорили учасники заходу, є політичним проектом не лише з реставрації російської імперії, а й тоталітаризації російського православ’я на колишніх імперських теренах. І низку кроків з реалізації цього проекту на українській землі вже зроблено. Нинішнє керівництво України попри відверте антиукраїнське спрямування проповідей “Русского міра” не тільки не протистоїть цьому, а навіть підтримує. Це засвідчує, наскільки неукраїнськими є наші державні структури, переважна частина вищих (та й на місцях!) службовців.

Ще одна проблема стає серйозним викликом у глобалізованому

1025-річчя хрещення Русі в концепції «Русского міра»

1025-річчю хрещення Київської Русі було присвячено круглий стіл в аспекті “Руський мір” як неоімперський російсько-православний проект”, який організували Українська асоціація релігієзнавців і Товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. Учені провідних науково-дослідних академічних установ — Інституту філософії ім. Г. Сковороди, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, Національного інституту стратегічних досліджень, представники УАПЦ, УГКЦ і просвітяни заслухали низку цікавих виступів і обговорили надзвичайно актуальні проблеми.

світі. Україна уникає питання: “Чи є українська національна ідея державною ідеєю незалежної Української держави?”. Ця невизначеність украї негативно позначається на політичному і соціально-економічному житті України.

Голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка **Павло Мовчан** резонно зауважив, що більшість порушуваних на круглому столі проблем в Україні є проблемою одного державного органу — Ради нацбезпеки України.

— ...не кажучи вже про інші державні структури, — продовжив Павло Михайлович, — які повинні опікуватися захистом національних інтересів України. Те, що ми так гостро підходимо до теми “Русского міра” і його воєнничої політики в Україні, свідчить, що в цьому проекті Путіна-Кіріла немає складової — загально визнаних моральних критеріїв. І взагалі присутності моралі у самій церковній інституції, за якою стоїть московський патріарх Кіріл, не видно. Церква, яка була і є інструментом державної російської політики, яка перетворилася на залізну вертикаль, прагне будь-що втягнути в цю схему й Україну. Тому не випадково ми згадуємо Кіріла. Це не лише ідеолог, а й реалізатор цього проекту. У журналі “Новий мір”, який приділяє багато місця українському письменству, Юрій Кублановський у своїх роздумах про російське православ’я наводить колосальну цитату Серафіма із 1917 р., коли він звертається до всіх мирян: “Долг и обязанность каждого православного гражданина Русской земли всемирно и любовно поддержать достойнейших российских людей, вошедших в состав нового Временного правительства”. Це слова людини, яка була канонізована, ніби дотримувалася моральних і церковних приписів...

Подібну запобігливість, нехтування моральними принципами виявила 1917-го й частина наших співгромадян із числа “єпархіального с’єзда духовенства і мірян Таврической губернії”. Тому

не дивно, що й сьогодні одеський Агафангел апелює до Путіна і просить: “Приїдіте!”.

Отже, російська церква часів 1917 р., за формулою філософа Розанова, “зліняла” і завалилася відразу, бо історично не була церквою. Одне з видань влучно охарактеризувало сутність російської ідеології — “гемучая смесь церковного, великороссийского патриотизма и наворованного в крупнейших размерах народного имущества”. На цьому тримається ідеологія й “Русского міра”.

Один із найгрунтовніших дослідників православ’я, *доктор філософських наук Олександр Саган* виклав справжню “біографію” “Русского міра”. У російській доктрині вона чітко окреслена. Корені цього концепту від початку розпаду соціалістичної системи, коли церкви соцтабору вийшли з-під тотального ідеологічного підпорядкування своїх держав і відокремилися, повернулися до свого призначення. Винятком стала російська православна церква, чи руська, як вона себе тепер називає, яка не змогла відійти від держави. Разом зі своєю державою РПЦ почала шукати власне ідеологічне коріння, або основу, ту платформу, на якій вона стоятиме. Платформа, яка була до царизму і яку церква активно розвивала, формулювалася так: “Великорусская народность несет цивилизацию остальным народам Русской империи”.

Тепер вона вже не працює. Хоча їм дуже хотілося показати себе цивілізаторським ядром. Советська концепція “єдиного советского народа” теж не працює. На початку 1990-х були спроби створити слов’янську єдність, яка активно розкручувалася. Але події в Югославії показали, що насправді ніякої слов’янської єдності немає, крім інтересів великої відроджуваної Російської імперії. І от з’являється проект “Русского міра”.

Що він собою становить? Якщо взяти загальнофілософську формулу, це одна із версій давньої формули “самодежавіє, православіє, народность”. Але в XXI столітті першу складову переставили, тобто “православіє, народность, самодержавіє”.

І це трактується як православна віра, російська мова і культура, спільна історія і погляди на суспільний розвиток.

Чому великоруська ідея придушення всього національного настільки живуча? — резонно запитував Олександр Назарович. — Причиною, на мій погляд, є те, що в самому “Третьюому Римі”, як називають вони інколи себе, росіяни втрачають свою слов’янсько-православну ідентичність, загальний рівень моралі й культури теж швидко понижується і це викликає закономірне бажання самозбереження. Цей інстинкт починає працювати на придушення і втягнення церквою слов’янських народів.

Ідея “Русского міра” — це основа ментальності з одного боку, а з другого, — підвалина, претендування Московію на месіанство у світі, на єдино правильну ідеологію. Його мета спрямована не лише на знищення української й білоруської культур, а й решти національних культур народів і держав, що волею історичної долі опинилися в сфері московських геополітичних інтересів.

Чому не спрацювали інші концепції? Адже крім “слов’янської народності” була чудова концепція за советських часів — “коліски братніх народів”. У нас, як сказав Олександр Саган, “є цілий академік Толочко, який виховав цю колицу і яку він активно пропагує”. Річ у тім, що “колицка” уже не працює в плані масштабності, рятування величезної Російської імперії як слов’янської і православної. За нинішніх умов ідеї трьох братніх народів замало. Бо скільки, власне, можна “потягнути” тих емігрантів з України, Білорусі чи Кубані? Цей пошук і породив велику ідею “Русского міра”.

Від 2007 р. її відпрацьовували на громадських організаціях. Організовувалися всевітні форуми, була створена навіть громадська організація “Руський мір”. І два роки поспіль вона була на рівні державного фінансування, на всеросійські зльоти залучалися представники діаспори різних країн. Тут, власне, і відпрацьовувалися основні ідеї “Русского міра”.

Російська церква до них на той час не була готова, бо боялася брати буквально рускоміровську формулу і переносити її на амвон. У російській пресі була навіть певна ідеологічна дискусія між Алексієм ІІ і Кірілом щодо того, чи потрібна церкві ось така ідеологія. Коли патріархом стає Кіріл, він фактично реалізував маленьку модель “Русского міра”: багатомільярдну церковно-державну концепцію приєднання до себе РПЦ за кордоном. Чотири роки працювала церковно-державна машина — розвідники, контррозвідники, підконтрольні ЗМІ, — щоб план втілити в життя. Тепер ця практика перенесена на незалежні держави. Тож не варто дивуватися, що, відзначивши ювілей християнства, Москва, припнувши Київ, шодвадцять років, а тепер ще й п’ять, святкує “своє” прийняття християнства (Володимирове хрещення було 14 серпня, це в церковному календарі присвячено “Русскому міру”).

Завідувач відділу гуманітарної політики Національного інституту стратегічних досліджень **Сергій Здіорук** цілком обґрунтовано припустив, що в новому сплеску українсько-польських відносин щодо подій Волинської трагедії 1943—1944 рр. та її вплив на історичну пам’ять українського та польського народу не обійшлося без “Русского міра”. “Це один із аспектів його діяльності, вони інспірували новий виток. Хоча в поляків і своїх шовіністів вистачає”, — стверджував він.

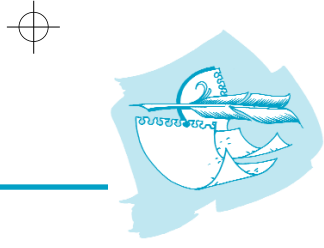
Гуманітарна експансія Росії через проект “Руський мір” делати більше набуває обертів на пострадянському просторі. Перешкодження входженню України в Європейське співтовариство, намагання будь-що втягнути її до Митного союзу, надати російській мові в Україні статусу другої державної — кілька наочних ілюстрацій реалізації рускоміровських планів.

Тільки на програму “Руський мови для зарубезних соотечественников” Москва виділила 85 млн. доларів. Безпосередньо на програму “Руський мови” 2009—2011 рр. було виділено 33 млн дол., а на 2012—2014 рр. — 46 млн прямих інвестицій. Додаймо ще й кошти наших вірних — УПЦ МП, і тоді стане зрозумілою сила лише частини фінансово-організаційних важелів, якими підважують українську незалежність.

Як свідчать дослідження науковців, що взяли участь у круглому столі в Інституті філософії НАН України, “Руський мір” — це дуже серйозна і фундаментальна, націлена у далеку перспективу спланована акція, підтримувана і розроблена безпосередньо державою і спецслужбами РФ, що активно впроваджується на наших теренах. В Україні рускоміровські ідеї мають багато прихильників-ренегатів, навіть серед вищих державних очільників. Ця діяльність щедро фінансується і делати глибоко проникає в суспільно-політичне й економічне життя нашої держави. Держава мусить дбати про політику формування своєї національної пам’яті, оскільки саме наука, освіта, культура є головними чинниками формування національної пам’яті.

Тому пропозиція голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана звернутися з цього приводу до Ради національної безпеки України отримала одностайне розуміння і схвалення.

Громадськість не мовчить. Слово за Радою нацбезпеки, до якої апелюють учасники круглого столу. Звернення підписали відомі й авторитетні діячі науки, церкви і громадських організацій.

Гвалт по-чернівецьки

Ось уже рік живу з відчуттям вини: моя колега, талановита поетеса і редактор газети “Буковинське віче”, просвітанка і авторка “Слова Просвіти” Віра Китайгородська не має жодного спокійного дня, а я нічого не роблю для того, щоб та несправедлива і принизлива ситуація, в яку вкинута її родина, обернулася на правду і спокій. Найлегше сказати собі: “А що я можу зробити?” і чекати, що наш, найсправедливіший у світі суд, вирішить усе сам. Не вирішує — чи то задумані кимось хитросплетіння важко розплутати, чи й справді справа лікаря Олександра Воронока — неабиякий важіль тиску на редактора незалежної в судженнях газети “Буковинське віче”, про яку не скажеш, що вона на побігеньках у місцевої влади.

Як журналіст із сорокарічним стажем, я прибічник прямої мови. Тож пропоную читачам “Слова Просвіти” інтерв’ю з Вірою Китайгородською.

Любов ГОЛУТА

— Віро Микитівно, що сталося рік тому з Вашим чоловіком?

— ...12 липня на самого святого Петра о 16-45 (стурбована, що чоловік не телефонує і запізнюється з роботи) я набрала номер його мобільного. “Віро, у мене повний кабінет міліції”, — встиг сказати Сашко, і у нього вирвали телефон. Я схопила таксі й помчала на Фастівську, 20, до госпіталю інвалідів війни, де впродовж 24 років працює мій чоловік — ще рік тому завідувач хірургічного відділення. На 5-му поверсі вхід до кабінету та ординаторської був узятий на ключ. По той бік лунали голоси оперативників. Я легенько постукала у двері, попросила впустити. “Женщина, уйдіть!” — озвалися звідти...

Десь за півтори години мені вдалося потрапити до кабінету разом із черговим лікарем. “Не положено”, — мене почали випроваджувати, але я не вийшла. Весь обшук і всі зйомки відбувалися на моїх очах. Мене навіть зафільмували у числі присутніх. Парубок, що представився замначальника УБОЗу, заявив Сашкові: “Я тебе, очкарик, урою на 10 лет. Мать могили не найдьот”. На моє: “Що ви собі дозволяєте?” він чомно відповів: “А ты, б..., только улыбайся, подруга”.

У маленькому кабінеті було спочатку 7 оперативників, які обшукали все і, нічого підозрілого не знайшовши, гуртом побігли до операційної зали, оглянули приміщення, а потім спустилися на подвір’я, обшукали автомобіль і заявили, що ми мусимо прямувати до Першотравневої прокуратури (уже під конвоем). За нами рушила оперативна машина з працівниками прокуратури і УБОЗу. На півдорозі нас зупинили і так ми простояли на шляху приблизно півгодини. Потім, отримавши якусь вказівку по телефону, убозівець наказав повертатися знову до госпіталю. “Очевидно, хлопці щось загубили”, — подумала я.

Ми знову піднялися на 5 поверх. Ординаторська була відчиста, там працювали черговий лікар та медсестра.

— Ми змушені вчинити дообшук.

— Прошу, — сказав чоловік і попросив цигарку. Поки він курив у ординаторській, з його кабінету донеслося: “Ось тут, за шафою”. Там оперативники “виявили” 100 євро, скручених у трубочку. Я лише встигла вигукнути: “Сашко, не візьми у руки, щоб не залишилося відбитків”.

— Хлопці, це ваші гроші, — ще не підозрюючи, що його чекає, сказав мій чоловік. — Навіщо мені кидати гроші під шафу?! До речі, для такого маневру у нього не було жодної можливості, бо убозівець, який прибув для арешту, не відступав ні на крок і

не відводив очей від “підозрюваного Олександра Воронока”.

— А свідки, адвокат були?

— Так звані поняті — один непевного вигляду старший чоловік, речі якого чомусь возив у своєму джипі працівник прокуратури, та юний студентик. Оперативники їх самі привели. Мені вдалося зателефонувати адвокату, який приїхав незабаром. Поспікувавшись із тим, хто затримував чоловіка, адвокат сказав: “Якщо не хочеш іти у СІЗО, де 40 чоловіків у одній камері і одна параша на виду у всіх, бери на себе ці сто євро і тебе відпустять додому, обійдешся штрафом”. — “Але ж я їх не брав!” — заперечив Сашко. “Тоді тобі зараз підкинуть іще 300 чи 1000 євро і ти абсолютно нічого не доведеш”, — сумно напроочив адвокат.

— Віро Микитівно, згадайте, як усе було далі. Вибачте, але це нагадує погано зрежисований серіал...

— Після процедури допиту чоловіка залишили у прокуратурі для подальшого конвоювання у ІТТ. Я ж, боячись повертатися додому, пішла на роботу. Ніч минула і як рік, і як мить — із намаганням вибудувати в єдиний сюжет факти, уривки фраз, деталі, іноді з якимись зовсім сторонніми асоціаціями (як ось плащ і парасоля бомжа-понятого, яку він доставав із багажника джипа оперативників), і ранок я зустріла із переконанням, що це зловмисне непорозуміння, але в прокуратурі все виведуть на чисту воду.

Я не знала, що тієї ночі мого чоловіка до 3-ї години возили по місту у чорному БМВ і пропонували погодитися, що він узяв 300 євро, як було зазначено у попередній виготовленій постанові про затримання: “Вимагав і отримав хабар, користуючись службовим становищем”, — ідеться у постанові, яка вмить перевернула все наше життя.

— Ваша велика родина, зокрема старі батьки, вже була поінформована про те, що трапилося? Як це сприйняли Ваші друзі і рідні?

— ...Не наважилась сповіщати про “новину” дітям. Уявила їхню першу реакцію, голубі очі, сповнені жаху і сліз. Не сказала нічого батькам — ні Сашковим, ні своїй мамі. Думала, що розповім тоді, коли розберуться. Не розібралися, чоловік перебував під арештом. Наступної ночі старша дочка Леся з зятем Андрієм прибули з Києва якимсь прохідним через Чернівці автобусом. Йї телефонували друзі, щоб заспокоїти, підтримати і так повідомили, що сталося з татом. Татом, який увесь наш сімейний час з головою прожив у своїй професії, не знаючи, що таке спокійні вихідні чи повна відпустка, зриваючись удосвіта телефонувати на роботу і питати про температуру, тиск, колір сечі в катетері, яка пляма на перев’язці, чи оправлявся хворий

і скільки разів... Ми всі ці роки теж прожили в госпітальному режимі, заочно знаючи багатьох нестандартних хворих — дідуся, що у 90 років чудово переніс дві операції, чи важкохвору маму сімейства держслужбовців, яке її допровадило до відділення і покинуло просто у коридорі...

Мого чоловіка знають практично всі інваліди війни області і ніхто з них не зможе сказати, що когось він не почув, не надав допомогу або ж у когось щось вимагав. До слова, оперативники під час слідства були з допитом у кожного пацієнта з лікованих Олександром Вороноком за останні роки. І жоден не скаржився на його роботу. Автором “сигналу” — провокатором, який написав заяву, що мій чоловік вимагав у нього 300 євро за госпіталізацію його знайомої (зовсім не родички, в жодному коліні), — виявився рецидивіст із п’ятьма ходками у колонію.

Пацієнтка, про яку нібито клопотав цей “добродій”, заявила, що ні сном, ні духом не знає про хабар, а тим більше нікого не уявляла його пропонувати. Основне ж, мій чоловік за посадовою інструкцією не має повноважень здійснювати госпіталізацію (це функціональні обов’язки винятково начальника госпіталю).

— Нагадаю читачам, що все це відбувалося на свято, для організації якого і Ви, як журналістка, зробили чимало. Як і для інших чернівецьких свят...

— ...У Чернівцях гарно, як ніколи, відзначали традиційний Петрівський ярмарок. Усі вулиці прибрані у святкові намети, столи з найкращими напоями, різноманітним ярмарковим товаром з усієї України. Грають музику, танці, співи, припрошення, реклами, люди справді веселі і у святошному одязі. Припрошують і мене то до одного, то до іншого гурту: подивіться, пані Віро, що у нас новенького... А я їду кам’яними ногами на адресу — Головна, 24 до Управління внутрішніх справ з передачею для Сашка — білизною, бритвою, милом, їжею, зібраною поспіхом. Передачу у мене не приймають: потрібен дозвіл прокурора. Прокурора нема — він на святі. Музика гучкає у кожній клітинці мого тіла, дехто уже чув новину і не наважується щось питати.

Зателефонувала художниця Тамара Покотило: “Вірочко, ми, всі художники, збіглися до виставкової зали писати листа на підтримку Сашка...” Співробітники госпіталю пишуть свою заяву, пацієнти свою, письменники свою, Інтернет кипить щирими відгукми на нашу підтримку...

— Так, Національна спілка письменників теж виступала на Ваш захист...

— “Ця вся Ваша громадська думка не має жодного значення”, — каже мені місьцеве світло з поміж юристів... “П’ять днів мак-

симум пошумлять і забудуть, у людей з’являться свіжі новини”, — резюмував угорос один із представників влади.

— Таке ось ставлення до підтримки громадою й довіри авторитетних людей. Віро Микитівно, я знаю, що й Вас не обійшли добре “закамуфльовані” наїзди — виселення редакції “Буковинського віча” з приміщення, інспіровані судові позови. Втім, кожен “наїзд” на Вашого чоловіка — висококваліфікованого лікаря, інтелігентну людину, справжнього буковинця, був прицільним ударом по Вашому імені. Що було з Вашою родиною далі, після арешту О. Воронока?

— Тим часом у кабінеті Сашка втретє роблять обшук (дивним чином підійшов ключ від замка його колеги). Але — цього разу, на мою вимогу, понятими були працівники госпіталю. Підкинути нічого не вдалося. Крім наклепницького звинувачення було багато принижень... Мені здається, що це сон. Що ось прокинувся і насправді нічого такого не було. Ніхто не волочив мого чоловіка у кайданах по судових коридорах, ніхто не гримав на мене і не виштовхував із судової зали, не тряслися губенята у молодшої доньки Ксені, яка здобуває освіту медика і вперше за чотири роки засумнівалася, чи не краще бути перукаркою.

— Я Вам не раджу переходити у групу, де навчається Ксенія Воронок, бо її батько під ковпаком, — сказав студентам викладач БДМУ.

До чоловіка час від часу підходять “спеціальні друзі” — поспівчувати і полякати, що ситуація безвихідна.

Увесь цей період з 12 липня 2012 року нам телефонують, до нас приходять, нам пишуть друзі, знайомі, знайомі знайомих і зовсім далекі й невідомі нам люди. Розраджують, втішають, підказують, просять не впадати у відчай, не бажати помсти, не мозолити мізки питанням “чому”?..

— Найпечальніше, Віро Микитівно, що аж занадто чітко прогльдається відповідь на питання “За що?” За те, що очолюєте незалежну газету, що на виборах не підтримували висуваних від влади... Врешті, за те, що маєте людську гідність.

Замість коментаря хай прозвучать думки, які висловили ті, кому є за що поважати подружжя Олександра Воронока і Віри Китайгородської. Протягом року, коли суди в Чернівцях усе тягнуться, вони висували свої оцінки:

Письменник. — Хочеш, назву тобі сотню прізвищ української інтелігенції, репресованої в різні часи і різними режимами, різними методами. Безперечно, це репресії...

Юрист. — Це — елементарне

прибирання інакомислячих, або ж звільнення для продажу посади своїм людям. Нині немає статті для політ’язнів, нині це звучить “корупція”, вісім із дев’яти кримінальних справ сьогодні не вбивства, не торгівля людьми, не продаж землі, а розправа з неугодними.

Журналіст. — Не ставте дурних питань, у нас не європейське судочинство... Вороги Олександра Воронока і Віри Китайгородської — кваліфікованих, професійних, порядних — просто кайфують, спостерігаючи, як їх муштрують каральні служби. Ніщо так не тішить ідеологічних супротивників, як душевні рани.

Психіатр. — Це медичний діагноз — переслідування і вдоволення хворобливого гонору. Але ще й комплекс неповиортності карателя, для якого нестерпна духовна вищість жертви.

Від автора. Що ж, можливо, всі, хто тут висловився, у чомусь мають рацію, у чомусь — помиляються. Спілкуючись з Вірою Китайгородською, приблизно раз на місяць, уже й себе відчуваю жертвою, коли питаю: “Ну що? Як там?” І розумію, що мимоволі забила дванадцять цвяхів у розпечену рану колеги. Утім, і ми, друзі і знайомі Віри Китайгородської, цей рік — під прищом буковинської Феміди, якій байдужа громадська думка.

Суди переносяться, Олександр Воронок карається кинутими на нього веригами звинувачень, але так само затято працює, рятуючи літніх людей, які барвистих європапірців у руках не тримали, але їхня вдячність вільно конвертується у просвілену сльозу, в теплий доторк руки в сподівання на продовжену дорогу життя, де добрий лікар — наче ласка Божа...

Думається й про таке. Письменниця і редактор Віра Китайгородська в Чернівцях — не “одна з...”, а на мою думку — така одна. Буковинка до останньої крапельки крові. У кожному краї таких людей треба берегти, бо саме їхні знання, любов, служіння традиціям і майбутньому вже сьогодні інвестуються в неповторну ауру міста Ольги Кобилянської, Володимира Івасюка, Назарія Яремчука, в долі тисяч людей дивовижно родинного міста, де, за словами В. Китайгородської, усі знають, у кого який гудзик на жакеті і які шнурки на черевичках... Від себе додам: і якими нитками, і ким “шиється” та чи інша справа. Тож очільникам міста й області варто пам’ятати: рано чи пізно буковинці вийдуть і стануть під вікнами тих, що ось уже рік гвалтують життя родини Олександра Воронока і Віри Китайгородської, їхніх старих батьків і дочок. Бо хіба тільки святих апостолів Петра й Павла нам кликати на допомогу?

Конотоп—2013

Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

7 липня численна делегація українських патріотичних сил, серед яких активісти Української патріотичної альтернативи та Товариства “Просвіта”, під керівництвом голови Співки офіцерів України Євгена Лупакова відвідали село Шаповалівку, що під Конотопом. Саме під цим селом та сусідньою Соснівкою 7—9 липня 1659 року відбулася знаменита Конотопська битва, в якій українські козаки під проводом видатного гетьмана України Івана Виговського з допомогою кінноти союзників — кримських татар ушент розбили багатотисячне військо московських окупантів.

Разом із нашою делегацією вшанували подвиг захисників Вітчизни біля пам'ятника славній перемозі української зброї, який встановлено за часів президентства Віктора Ющенка перед в'їздом у

Шаповалівку, делегації партій “За Україну” на чолі з В'ячеславом Кириленком, ВО “Свобода” та УДАР.

На мітингу біля пам'ятника гетьману Виговському в Шаповалівці промовці закликали до збереження й широкого поширення пам'яті про славу перемогу українського війська над ворогами України, до захисту незалежності нашої держави і протидії новітнім окупантам, за якими стоїть так званий “русскій мір”.

Відвідавши музей Конотопської битви та вшанувавши полеглих у бою захисників України біля пам'ятного хреста, наша делегація відвідала місцеву школу, де передала бібліотеку з кількох десятків книг патріотичного спрямування до бібліотеки.

Згодом по дорозі до Києва активісти УПА та “Просвіти” відвідали відновлені за часів Ющенка Меморіальний комплекс “Батуринська фортеця” та Палац Розумовського.

Світлана ЧОРНА
Фото автора

Козацька звитяга покликala сотні людей до села Шаповалівка на Сумщині, де відбулися урочистості з нагоди 354-річчя перемоги у Конотопській битві війська Івана Виговського над столичною загарбницькою армією князя Трубецького. Учасники заходу — представники політичних партій, громадських організацій, патріотична молодь — провели мітинг біля монумента козацької слави, який, як і капличка, що стоїть на місці вирішального бою, поблизу річки Соснівка, входить до Національного історико-меморіального комплексу, відкритого 2009 року. П'ять козацьких шаблє, що пронизують кам'яну брилу в основі пам'ятника, символізують славу і силу української зброї, яку підняли полки Виговського на захист рідної землі.

Нема нічого ціннішого за свободу

16 вересня 1658 року гетьман, мріючи назавжди відірватися від Москви, підписує Гадяцький договір про утворення нового державно-федеративного союзу у складі України, Литви і Польщі. Велике князівство руське (така нова назва у документах козацької держави) мало б власний уряд, судовий трибунал, скарбницю, армію, свою монету, православні церкви поверталися храми, а унія скасовувалася, Києво-Могилянська колегія отримувала статус академії з правами як у Краківській, а ко-

легій, гімназій і різних українських шкіл дозволялося засновувати “скільки їх треба буде”. Московський цар злякався, що втратить Україну, і запропонував Виговському звання й посаду київського воеводи, а старшині — нові землі й усілякі свободи. А коли той відмовся — спрямував в Україну велику армію. В історичних джерелах наводяться різні дані щодо чисельності загарбницьких московських військ, які 1659 року взяли в облогу Конотоп: від 30 до 200 тисяч. Більше двох місяців ніжинський полковник Григорій Гуляницький із п'ятьма тисячами козаків свого й чернігівського полків стримує московську навалу. Коли запеклі штурми, підкопи з мінами, безперервні гарматні обстріли не увінчалися успіхом, розлючений московський князь посилав частину своїх військ до Борзни. Місто “штурмом взяли й висікли та випалили”, а козацьких жінок і дітей вислали у вірні цареві міста. Тоді вперше в українсько-російських відносинах було застосовано виселення українців з рідних домівок як засіб залякування й тиску на населення з метою коритися владі Москви. Трагічна доля очікувала й Ніжин. Із Пустинно-Тригорського монастиря, за свідченням ігумена, “дзвони й усі церковні та навчальні книги побрали й до Москви повезли”. Подібне чинилося повсюдно.

Перемога в ім'я державності

“...наче міцний вихор чи сильна злива з темної хмари”

Так описує наступ війська Виговського на царські позиції козацький літописець Самійло Величко. До Конотопа гетьман привів свої полки (16 тисяч), кілька тисяч найманих вояків — сербів, поляків, німців, польську корогву Андрія Висоцького і орду Махмет-Гірея. Перемоги значно чисельніших московитів українському гетьманові допоміг не лише військовий талант, хитрий маневр, а й чітке бачення майбутніх шляхів розвитку України. Альтернативи європейському вектору він не бачив, бо давно зневірився в обіцянках Москви, яка постійно порушувала Переяславські угоди й поводитися на українських землях дедалі агресивніше й нахабніше.

Виговський виманив московське військо до багнистої річки Соснівки за 15 верст від Конотопа. Спочатку з невеликим загonom вдарив у Трубецького, а потім вдав, нібито тікає. Коли московити погналися за козацько-татарським загonom, гетьман привів ворогів до засідки, де сховалися його основні сили. Потопаючи у багнюці річки, яку задалегідь загатили козаки, загарбники втратили понад 30 тисяч своїх вояків, а у полон потрапили двадцять князів, серед яких Пожарський, Львов, Куракін, Скуратов.

Близкуча перемога давала шанс гетьманові Виговському повторити походи Сагайдачного й Дорошенка на Москву, яку “охопив жах”, про що писав російський історик Соловйов, й звільнити українські землі від панування північного сусіда. Утім, йому довелося повернути свої сили на Гадяч, проти наказного гетьмана Павла Апостола. Не зрозумівши політики перемоги Конотопської битви, його державотворчих устремлень, супроти Виговського пішли Іван Сірко й Іван Богун, антиурядове повстання, підтримане Безпалем, який воював у складі московського війська під Конотопом, іншими представниками козацької старшини, закінчується громадянською війною і великою Руїною.

Конотопська битва розвіяла не лише міф про бажання двох народів жити в одних кордонах і говорити однією мовою, а й показала, що єдність, одностайність національної еліти у захисті державних інтересів — неодмінна умова політичної стабільності й розквіту країни.

Є боротьба за долю України

Усі, хто приїхав 7 липня до Конотопа, від місця вирішального бою з національними прапорами й гучним “слава, слава, слава” пройшли маршем до села Шаповалівка, де встановлено пам'ятник славному гетьма-

ну. Під пильним поглядом Виговського відбувся ще один мітинг, біля каплички в пам'ять усіх загиблих воїнів, молебень за їхніми душами. А потім у музеї Конотопської битви — урок історії, який провела вчителька української мови й літератури Ольга Бачан зі своїми ученицями. Музей міститься у двох маленьких кімнатках сільського будинку культури, поряд із бібліотекою. В експозиції — портрети гетьманів, стенд, присвячений Виговському, схема бою. Працює музей на громадських засадах і відчиняє свої двері тільки тоді, коли приїжджають гості. Ситуація може змінитися, якщо заклад стане філією районного краєзнавчого музею. Роботи для істориків і краєзнавців у Шаповалівці й навколишніх селах, де йшли локальні бої, чимало. Ольга Петрівна пригадує розповіді свого батька, який чув від діда про могили козаків, поляків і їхніх супротивників. Наразі на території меморіального комплексу не облаштовано жодного з поховань учасників Конотопської битви, бо де вони, достеменно невідомо. Учителка вважає, що поховали загиблих за козацьким звичаєм на узвишші, наче на могилі, неподалік від їхнього села. Свої версії є і у місцевого краєзнавця Олега Корнієнка, але всі вони потребують наукового підтвердження.

Ще довго у центрі села зі сцени лунала козацька музика. Люд, здебільшого приїжджий, довго не розходився. Літній чоловік у вишиванці, що назвався Василем із Сум, водою з пластикової пляшки поливав чорнобривці біля пам'ятника Виговському, що похилися під палючим сонцем, хлопці й дівчата, розсівшись навколо сцени, співали про “шаблю, шабелінку” й козацьку славу. Кожен із них, не задумуючись про те, продовжує боротьбу за волю України, бо береже у своєму серці прагнення до свободи й незалежності, за які чотири тисячі козаків віддали під Конотопом свої життя.

Закінчення.
Початок на стор. 1

Українці — для України!

Республіки Казахстан “Про міграцію населення” та Державної програми “Повернення оролманів (репатріантів)” на батьківщину повернулося 5 млн казахів. А українці дедалі частіше повертаються додому з заробітків вантажем “200”. Отже, наші громадські ініціативи щодо розробки й запровадження Національної стратегії стійкого поступу України та супутніх програм не знайшли підтримки у владі. Чесні люди пояснили: “Ви пропонуєте систему управління, а їм не потрібна система, їм задовольняє ручний режим...”

Для підтримки системного розвитку українського народу за кордоном у єдиному українському культурно-інформаційному просторі ми зніщували запровадження Державної програми “Культурно-інформаційне забезпечення українців за кордоном”. Та вся наша ініціатива обмежилася тим, що на базі МГОУ “Четверта Хвиля” почала діяти на громадських засадах без жодної фінансової підтримки Українська світлова інформаційна мережа (УСІМ). Так самотужки забезпечили обмін інформацією в усіх сферах життя між Україною й українськими громадами за кордоном, а також зв’язок із закордонними ук-

раїнськими ЗМІ. Ми домагалися також підтримки з боку України українських інформаційних ініціатив за кордоном, зокрема телеканалу UA TV та “Незалежного українського радіо” в США. Відповідь у представників влади була одна: “Державними програмами не передбачено”. А свою національну стратегічну інформаційну політику успішно провадять за кордоном наші сусіди Росія й Польща, конкуруючи з найпотужнішими державами. А українська присутність у світовому інформаційному просторі нагадує надувного човна серед могутніх іноземних флотилій.

Пропонували ми створити при дипломатичних установах України за кордоном систему інформаційно-консультативної допомоги українським трудовим мігрантам у країнах їхнього перебування. Однак наштовхнулись на формальну перешкоду: неможливо облаштувати інформаційно-консультативні пункти для українців на території українських дипломатичних установ.

Так ні наші громадські ініціативи й старання, ні ухвали й резолюції форумів, рекомендації парламентських слухань не дали жаданих ре-

зультатів у розв’язанні проблем української трудової міграції та еміграції.

Поки що всі українці лишаються в безправному статусі заробітчана, незалежно від того, трудяться вони в себе вдома чи за кордоном та хто роботодавець — держава чи приватний власник.

Нині найбільше українців (20 %) прагнуть виїхати в Німеччину. Чому такою жаданою для українських емігрантів є ця країна? Бо в Німеччині справедливий суспільний лад. І в Україні українці хочуть жити, як німці в Німеччині. А чому не жити, коли українці такі ж старанні, як і німці. Та поки що німці дивуються, чому наші люди старуються в їхній країні: “Що у вас за держава, яка випустила у світ таких безцінних людей?”

Отже, причина і всі проблеми української трудової міграції та еміграції — в самій Україні. Тож мало що дадуть усі часткові, регуляторні заходи навздогін цим нерегульованим, деструктивним процесам. Необхідно почати з внутрішньої, системної ліквідації в Україні соціально-економічних причин масової трудової міграції українців. Це корінна проблема національної

безпеки України. Передаю настійливу вимогу наших старанних і успішних людей із закордону: “Ми прагнемо, щоб нас почули в Україні ті, від кого залежать наші долі”.

Маючи кожного третього українця за кордоном, Україна заради власного порятунку зобов’язана запровадити геополітично обґрунтовану стратегію саморозвитку українського суспільства. Весь комплекс проблем масової трудової міграції та соціально-економічних причин, що їх породили, можна подолати тільки на чіткій ідеологічній засаді ґрунтовно розроблених і послідовно впроваджених На-

ціональної стратегії стійкого поступу України й Стратегії взаємодії України з українцями за кордоном. А на їхній основі можливо буде реалізувати комплексну соціально-економічну Державну програму “Повернення на Батьківщину українських трудових мігрантів”. Складовою цієї програми повинен стати захист внутрішнього ринку праці України від дешевої іноземної робочої сили, а також підвищення ціни праці на внутрішньому ринку й утвордження соціальної справедливості в суспільстві. Тільки на цій стратегічній правовій засаді можна подолати демографічну кризу та відновити духовно-інтелектуальний і фізично-генетичний ресурс, соціальну структуру й економічно-політичну міць української нації — Української держави.

Суттю нової національної парадигми має стати ідеологема “Українці — для України!”.

Отоді ми не на заробітчанські мільярди сподіватимемось, а покладаватимемось на свою самостійну силу — на збірну силу цілого суспільства. Тоді Україна матиме не тільки економічну привабливість, а й потужну перспективу соціокультурного саморозвитку корінного народу.

Наш кор.

Віктор ГІРЖОВ, відповідальний секретар Українського Конгресу Росії, співголова громадського об’єднання “Українці Москви”

Закордонне українство можна умовно поділити на дві основні категорії: системну (інтегровану) діаспору та трудову міграцію. Розглядаючи українську громаду в Росії саме в цьому аспекті, слід зазначити, що тут перебуває найбільша кількість етнічних українців і сюди приїждить найбільше трудових мігрантів. Водночас тут існує найбільше проблем.

Кількість українських трудових мігрантів у Росії варіюється від 1,5 до 2 млн осіб. Основні сфери зайнятості: будівництво, транспорт, видобувна галузь. Спостерігається незначна інтелектуальна міграція (наукові дослідження, журналістика, викладацька діяльність, навчання тощо). За гендерними показниками в Росії переважають чоловіки-мігранти. Найбільша концентрація українських заробітчана спостерігається в Московському регіоні (Москва і ближнє Підмосков’я).

Розмір коштів, перерахованих в Україну мігрантами 2012 року, становив \$7,5 млрд. Понад 70 % переказів здійснювалося з семи країн. Лідером за обсягами грошових потоків в Україну залишилася Росія (\$2,3 млрд, що на 18,2 % більше порівняно з 2011 роком).

Звичною ситуацією для трудових мігрантів у РФ є порушення прав людини: ненормований робочий день, недотримання техніки безпеки, виконання небез-

ФМС, УБОЗ і ОМОН проти мігрантів

печних для здоров’я робіт, пов’язаних із ризиком для життя й здоров’я, несвоечасна та неповна виплата заробітної плати, погане харчування. Мігрантам загрожує небезпека опинитися у принизливих умовах існування, бути депортованими або стати жертвами торгівлі людьми (а то й просто жертвами). Медична допомога нелегальним мігрантам, як правило, надається неофіційно і тільки на платній основі.

Російська влада неоднозначно ставиться до проблем трудової міграції. Парадокс полягає в тому, що, маючи дефіцит трудових ресурсів через несприятливу демографічну ситуацію, Росія проводить дедалі жорсткішу міграційну політику: за вказівкою президента Путіна 2015 року у РФ мають ввести візовий режим і дозволити перетин кордону лише на основі закордонних паспортів. Сьогодні готується закон про заборону використання національних посвідчень водія у галузі російських пасажироперевезень (необхідно отримати російські посвідчення), що вдарить по українських мігрантах. Введено також обов’язкове отримання сертифікатів на знання російської мови при оформленні дозволів на роботу у сфері обслуговування й ЖКГ.

Окремі депутати Держдуми пропонують запровадити так звані “міграційні векселі” — при перетині кордону людина повинна залишити депозит у \$1000 — тобто розмір витрат на її можливу депортацію у випадку порушення міграційного законодавства. На мій погляд, це робиться з метою поповнення бюджету. Для порівняння: торік з Росії було депортовано всього 35 000 нелегальних мігрантів, а в’їхало за цей час... 18 млн осіб!

У Росії існує заборона на деякі види діяльності для мігрантів (зокрема в сфері торгівлі), а для роботодавців, які використовують приїжджих без оформленого дозволу на роботу, встановлено штраф у розмірі 800 000 рублів (близько 26 000 дол.).

Із метою виявлення нелегалів проводяться рейди ФМС, УБОЗ і

ОМОН. У Москві та в інших великих містах почали використовувати козацькі патрулі та рейди поліції спільно з народними дружинниками (подекуди за участю представників етнічних об’єднань). Проявляють власну ініціативу й молодіжні націоналістичні рухи, які називають себе “міськіми санітарами”, наприклад, такі, як “Світла Русь”, “Щит Москви”: активісти останньої 29 червня ц. р. влаштували бійку з приїжджаними на північному заході столиці — всі були в масках. Місцева влада незаконно заселяє мігрантів до підвалів — інші намагаються незаконно перевіряти їхні документи і виселяти звідти. На ґрунті ксенофобії, національної неприязні в регіонах РФ почастишали міжетнічні конфлікти...

Ось такі нинішні реалії мігрантського життя в Росії. Нещодавно глава ФМС Росії Костянтин Ромодановський заявив, що на кожного трудового мігранта, зокрема й нелегального, заведена особова справа, де містяться всі дані про людину. Між Росією й Україною укладена двостороння угода про 90-денне перебування громадян на обох територіях без реєстрації. Це положення часто порушують лінійні працівники поліції через некомпетентність або бажання додаткового заробітку.

Ставлення російського населення до приїжджих (особливо з Середньої Азії) загалом негативне. Наприклад, за даними останніх соцдосліджень, 65 % москвичів ставлять на перше місце серед міських проблем питання міграції. Навіть корки на дорогах — традиційна біда столичного мегаполісу — відійшли на другий план. Має місце невдоволення тим фактом, що приїжджі нібито створюють конкурентне середовище на ринку праці, загострюють криміногенну обстановку, завоюють до Росії наркотики й численні хвороби. “Панасхалі тут...” — так москвичі висловлюють своє ставлення до приїжджих.

Популістські гасла, спрямовані на боротьбу з гастарбайтерами, активно використовують радикальні націоналістичні організації та окремі політики РФ (зокрема Жириновський, Затулін). Проте охочих виконувати низькокваліфіковану та низькооплачувану роботу серед росіян мало. Роботодавці широко використовують працю приїжджих (особливо нелегальних мігрантів), адже останнім можна менше платити і не опікуватись їхнім належним соціальним забезпеченням. Нелегальні мігранти — це люди, приречені на безправне, залежне становище, пригнічений стан і неминучу маргіналізацію незалежно від етнічної належності. Їхне виживання — це тактика обману держави перебування і ними, і їхніми роботодавцями. Росія не може не бути зацікавлена в українцях-мігрантах близької поведінкової культури, менталітету, мови. Це Костянтин Ромодановський підтвердив у своєму виступі під час російсько-української конференції в Москві 25 червня. Разом із тим, він застеріг, що з Росії одночасно може бути депортовано близько 700 тис. українських мігрантів, які перебувають тут нелегально. Звичайно, це пов’язано з наміром України підписати асоціацію з ЄС на вільноськомому саміті у листопаді ц. р. Основний напрям, на який слід звернути увагу, — це інформаційно-консультативна та юридична допомога приїжджим з України. У Росії немає жодного українськомовного друкованого видання! У Російській Федерації, зокрема в Москві, немає жодної української школи, жодного українського класу (хоч за даними перепису 2010 р. в столиці мешкає 254 000 етнічних українців!). Це теж великий мінус, адже представники діаспори могли б навчати своїх дітей української мови й культури, а діти мігрантів були б разом із батьками під час їхнього тимчасового перебування в Росії.

Діяльність етнічних об’єднань, поява українських шкіл, курсів української мови, існування діаспорних ЗМІ — це важливий не лише культурний, а й політичний фактор. В українських громадських організаціях РФ бра-

кує коштів на таку роботу. Але нам потрібна не лише фінансова підтримка, а й моральна. Хотілось би, щоб парламентарі, українська влада приїжджали до Росії і зустрічалися з українською діаспорою — нам є що сказати один одному.

Для того, щоб робітник з України міг нормально існувати й працювати в Російській Федерації, потрібні:

Перше — чітка державна міграційна політика (і держави-донора, і держави-реципієнта), яка б забезпечила різними способами соціальні гарантії для мігрантів. Отже, потрібні відповідні закони в Україні й Росії та двосторонні міграційної політики (прозора процедура отримання легального статусу мігрантами, їхній правовий захист, медичне та пенсійне забезпечення тощо).

Друге — доступність інформації з найважливіших практичних питань перебування українців у Росії (необхідно здійснювати фінансову та матеріальну підтримку загальноросійських діаспорних ЗМІ з боку України, створювати юридично-консультативні пункти в регіонах).

І третє — громадянська відповідальність та активна позиція національно-культурних об’єднань, які вже 20 років існують в Росії і довели свою життєздатність, незважаючи на власні проблеми та залежність від непростих українсько-російських відносин.

Проблеми, пов’язані з діаспорою та трудовою міграцією, для України й світового українства завжди залишатимуться актуальними. Це повинні чітко усвідомлювати всі учасники цих процесів і робити все необхідне з огляду на віддалену перспективу. Тут можлива формула співпраці: “Україна допомагає діаспорі — діаспора підтримує Україну”.

Що стосується активної реєміграції, то вона стане можливою за умови створення в Україні нових робочих місць та належних соціальних умов, а також набуття Україною іміджу сучасної європейської цивілізованої країни, де людина стане об’єктом і суб’єктом державницької роботи, а не виконуватиме роль простого гвинтика бюрократичного державного механізму.

Випробовування на політичну щирість...

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

3 липня минув рік від початку Мовного майдану. Цього дня, незважаючи на дощову погоду, на

сходах Українського дому зібрані активісти Української Патріотичної Альтернативи та “Просвіти”, щоб нагадати вже не владі, а опозиціонерам у Верховній Раді про виконання, а радше невиконання обіцянок, узятих ними напередодні минулорічних виборів — зокрема в мовному питанні. Фактично тоді в розпал мовного протистояння лідер нині об'єднаної опозиції заявив про

“перемогу” і закликав згорнути Мовний майдан!

Проте люди не розходилися і, як виявилось, не дарма. “Перемога” опозиції виявилася пірровою... Опозиція “проспала” закон Ківалова-Колесніченка, ухвалення якого з успіхом використали у передвиборних технологіях і провладні, і опозиційні кандидати!

Здобувши омріяні місця в парламенті, опозиціонери попри численні обіцянки “забули” про “Засади державної мовної політики” одіозних авторів, а зайнялися, на їхню думку, важливішими “державними” питаннями. Не порушували вони мовного питання і під час акцій “Повстань, Україно!”. Не хвилює ні “помірквану” об'єднану опозицію, ні “радикальнішу” на словах “Свободу”, що в мі-

ністерському кріслі сидить відвертий українофоб і провідник ідей антиукраїнського “руського міра” Табачник... Міністр, який зросійшує українськомовні школи і виші на 22-у році української Незалежності... незважаючи на всю “ультраревольюційну” риторику... Ось чому в річницю Мовного майдану його учасники вийшли з гаслом “Мовний майдан” вітає парламентську опози-

цію з першою річницею! Дякуємо за “виконання” передвиборної обіцянки скасувати “Закон про мови”! та портретом Героя України Олекси Гірника, який самоспалився на Тарасовій горі у Каневі 1978 року, протестуючи

проти політики зросійщення українців...

Є нинішнім “опозиціонерам” з кого брати приклад реальної, а не демагогічної боротьби за права української нації. Це і дисиденти радянських часів

Олекса Тихий та Василь Стус, які віддали життя за мовні й національні права народу... Це Герой України Степан Бандера як символ боротьби для тих же свободівців... Було б тільки бажання й воля!

Першим масовим заходом, який провело новообране Правління Луганського обласного просвітянського об'єднання, стала чергова націєзахисна акція з проблем захисту державної мови у краї та викриття корупційних дій місцевих чиновників, закладених в ухвалених обласною радою програмах “мовного” змісту. Яскравим прикладом корумпованості схем обласних депутатів є гриф “не підлягає обговоренню” (!!!) на прийнятій цими депутатами “Програмі розвитку української та російської мов у Луганській області на 2011—2014 роки”.

27 червня просвітяни Луганщини спільно зі Всеукраїнською молодіжною ГО “Студентське братство” за підтримки Міжнародного фонду “Відродження” провели круглий стіл “Дотримання антикорупційних стандартів у мовній політиці Луганщини: моніторинг і шляхи вдосконалення”. Участь у заході взяла низка громадських організацій, зокрема обласні структури МО “Об'єднання Українських Націоналістів (державників)”, ОУН, Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Ващенко, “Молодої Просвіти”, Луганська обласна жіноча правозахисна організація

“Чайка” та обласне Братство шанувальників творчості Тараса Шевченка.

Ведучий круглого столу, представник Інформаційно-аналітичного центру “Логос” та експерт антикорупційного проекту Всеукраїнського “Студентського братства”, громадський діяч зі Львова Олег Яценко наголосив на корупційних ризиках, на які наражаються розробники програм і проєктів, зокрема таких, що спрямовані на підтримку й розвиток української мови та мов національних меншин в Україні. Він зауважив щодо небезпеки, яка полягає в наданні надмірних дискреційних (пов'язаних із розпорядженням бюджетними коштами без конкурсних процедур) повноважень певним профільним органам. Олег Яценко згадав про часто практиковане подвійне фінансування одного й того ж заходу за різними програмами, наслідком чого так само стає неконтрольоване “освоєння” (по суті, розкрадання) коштів. Гість зі Львова навів кілька прикладів

Просвітяни Луганщини проти корупції й другорядності

успішної боротьби представників громадськості з цим негативним явищем на теренах Львівщини (винні в нецільовому використанні коштів чиновники втрачали свої посади).

Голова Луганського ОО “Просвіти” Володимир Семистяга особливо зауважив на необхідності розмежування програм, спрямованих на підтримку української та інших, особливо російської, мов. Адже докорінно різняться проблеми розвитку державної мови, що фактично впроваджує усіх років незалежності перебуває тут на другорядному становищі, та російської, яка безроздільно домінує. Тому необхідно вдосконалити Регіональну цільову програму розвитку й функціонування української та російської мов у Луганській області на 2011—2014 роки відповідно до вимог наказу Міністерства економіки України від 4 грудня 2006 року № 367 “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних

цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання”.

Доповідач навів численні факти виділення “мовних” коштів на різноманітні концертно-розважальні заходи, причому це стосується і української, і російської мов. Показовими є слова одного з відомих депутатів-регіоналів, який в інтерв'ю “Українській правді” висловився за те, щоб державною мовою в Україні був суржик. Це вказує на рівень культури та політичної й правової грамотності таких депутатів, що на теренах Луганщини й вилилося у вищезгадану “мовну” програму.

Представник “Студентського братства” в Луганській області Максим Данильченко запропонував здійснити заходи громадського лобювання через звернення до облдержадміністрації та обласної ради, в яких окреслити способи усунення корупційних ризиків і шляхи приведення регіональної мовної політики у відповідність до чинного законодавства України.

Доктор географічних наук, член Правління Луганського обласного просвітянського об'єднання Юрій Кисельов поставив проблемне питання — чи не краще в сучасних умовах зосередити зусилля не на тиску на чинну владу, що за суттю є ворожою українству, а на поваленні цієї антидержавницької влади?! Учасники круглого

столу зауважили, що представники органів місцевого самоврядування від опозиції нерідко також не витримують перевірки на непричетність до корупційних дій. Тому такий моніторинг є, безумовно, бажаним.

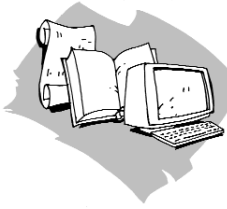
Вирішили, що для уникнення корупційних ризиків будь-яка обласна мовна програма має враховувати такі вимоги чинного українського законодавства: визначення проблеми, на розв'язання якої вона спрямована; чітке обґрунтування шляхів і засобів розв'язання цієї проблеми; прописування усіх груп результативних показників; обмеження надмірних дискреційних повноважень.

Ухвалили рішення про створення обласного громадського контрольно-моніторингового комітету щодо використання “мовних” коштів та відновлення (на громадських засадах) діяльності топонімичної комісії за участю провідних науковців Луганщини — істориків, філологів, географів, які діятимуть у тісній співпраці зі “Студентським братством”.

Представники патріотичної громадськості, просвітяни краю сподіваються, що круглий стіл започаткує розроблення й реалізацію нагальних проєктів і програм, покликаних утвердити на Луганщині провідне становище української мови, відповідне до її державного статусу.

Прес-центр Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Василь КУЧЕРУК,
канд. іст. наук, просвітянин

Сумний ювілей із присмаком запашної кави у майбутньому ресторані «Копальня кави»

145 років тому, вслід за чеською «Матицею люду» та краківським «Товариством приятелів освіти люду» виникло українське товариство «Просвіта» в Галичині. Потребу такого товариства обгрунтував П. Куліш, перебуваючи у Львові: «Воно могло б розвиватися в конституційній Австрії і поширити свій вплив на розвиток українства в самодержавній деспотичній Росії у перспективі».

Пропозиція П. Куліша знайшла підтримку в середовищі народолюбів, речником яких був греко-католицький священник о. Степан Качала, на чий заклик відгукнулася народовецька молодь, що на початку 1868 р. утворила організаційний комітет. До складу його ввійшли професори гімназії й учительської семінарії Анатоль Вахнянин, Юліан Романчук, Омелян Партицький, Олександр Борковський, урядники Корнило Сушкевич, Михайло Коссак, студенти Андрій Січинський, Олександр Огоновський.

У березні 1868 р. було створено статут майбутнього Товариства, а 2 вересня австрійське міністерство освіти розпорядженням № 3491 прийняло до відома статут і дозволило заснувати Товариство.

8 грудня 1868 р. у Львові відбувся установчий збір Товариства у залі польської міщанської стрільниці по вул. Курковій (тепер за цією адресою відкрито Музей національно-визвольних змагань), бо рідні «москвофіли» (дуже схожі на сучасних «рускоязичних» хохлів), що розпоряджалися тоді Народним домом, відмовили у наданні приміщення для зборів «Просвіти». Звертаючись до засновників Товариства, переважно молодих людей — студентів, уря-

довців, вчителів, журналістів, парох о. Й. Заячківський с. Лопянки, що біля м. Долини, сказав: «Так, ви знаєте і нарід того свідомий, що ваша нинішня наука оплачується по найбільшій частині тим мізерним грошем, на котрий нарід криваво пращує. А як доробитися того куска хліба, щоби вас Бог охороняв від тої сьогочасної чуми, від огидного космополітизму, котрий є погубеллю всякій народности, — то держіться свого народу...». До керівного органу Товариства або виділу було обрано професорів академічної гімназії Олександра Борковського, Омеляна Огоновського та Юліана Романчука, професора учительської семінарії Омеляна Партицького, студента університету Івана Комарницького, урядників Михайла Коссака та Корнило Сушкевича, докторанта прав Максима Михайляка, художника і письменника Корнило Устияновича.

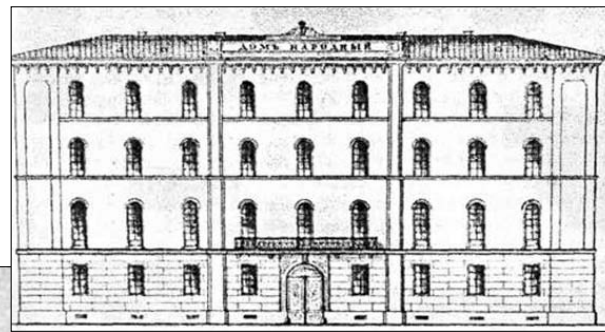
Із самого початку своєї діяльності Товариство відчувало гостру потребу власного приміщення. Виділ Товариства розмістився у приватному будинку його голови Анатолія Вахнянина, а засідання відбувалися у трохи більшому помешканні заступника голови д-ра К. Сушкевича. 1871 р. директор академічної гімназії о. Василь Ільницький надав Товариству кімнатку в приміщенні гімназії, що в Народному домі. Але кімнатка була мала, тому засідання відбувалися в квартирі голови Юліана Лаврівського. Від 1 січня 1873 р. народовецьке товариство «Руська бесіда», що займало в Народному домі три кімнати, одну з них безкоштовно і тимчасово

передало «Просвіті». Але галицькі «кацапи» (так називали в Галичині москвофілів), які очолювали «Совет» Народного дому у Львові, добилися через суд відселення з нього нена-

висної їм «Руської бесіди» разом із «Просвітою» 1 серпня 1873 р. У серпні цього ж року «Руська бесіда» і «Просвіта» найняли спільне приміщення і перебували в ньому до 1876 р. Але воно було тісне і тому «Просвіта» орендувала за 800 корон у рік окреме приміщення з трьох кімнат у будинку на розі вулиць Вірменської і Краківської.

За пропозицією д-ра Костя Левицького головний виділ «Просвіти» вирішив придбати палац князів Любомирських, який тоді було виставлено на продаж. 1 квітня 1895 р. «Просві-

одній кімнаті розмістився «Клуб русинок», поселилися товариства «Боян» і «Ватра». На другому поверсі у двох кімнатах розташувалося НТШ з бібліотекою та музеєм. Тут також до 1905 р. перебувало товариство «Дністер», Крайовий Союз Ревізійний та інші менші фінансові, культурні та професійні товариства. Три кімнати в новому будинку займала бібліотека «Просвіти», а з 1886 р. тут засновано і український національний музей.

І так тривало до 1939 року. Восени того року «Просвіту» ліквідували «визволителі зі Сходу», почалися репресії проти членів «Просвіти», багатьох знищено в катівнях енкаведистів, вислано вглиб імперії, а будинок використано для створення етнографічного музею.

Будинок «Просвіти» — цінна культурно-історична і архітектурна пам'ятка Львова. А вже 30 червня 1941 року тут проголошено Акт відновлення Української держави новоствореним українським урядом на чолі з Я. Стецьком.

Сьогодні приміщення першого поверху колишнього будинку «Просвіти» переобладнано під ресторан «Копальня кави».

Голова Ради Галицького районного об'єднання м. Львова ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка п. Степан Горечий звернувся з листом у львівську міську раду, до її голови А. Садового та секретаря львівської МР В. Павлюка з проханням щодо перетворення просвітянського будинку на чергову

та» заволоділа цим будинком і вигідно в ньому розмістилася вже з 1 жовтня. За гроші переважно галицького селянина та міщанина, а також високо д-ра К. Левицького, було нарешті придбано будинок. Кияни привітали «Просвіту» з цією купівлею, передавши через професора М. Грушевського 3000 корон.

«Просвіта» стала першим українським Товариством, котре спромоглося придбати власний будинок, тому й прихистила в себе всі інші українські товариства, які того потребували. Перший поверх зайняла «Руська бесіда», в

Через просвітництво — до національного самоусвідомлення

Редакція «Слова Просвіти» звернулася до голови львівських просвітян Ярослава Пітка із запитанням, як їм працюється напередодні 145-річчя від створення Товариства. Нам розповіли про проблеми, які нині є загальноукраїнськими.

діяли спільно, — досягали результату. Це і відновлення меморіального комплексу Січовим Стрільцям на горі Маківка, будівництво пам'ятників С. Бандері, В. Чорноволу, відкриття Музею національно-визвольних змагань, відновлення Свята героїв та багато інших справ.

Серед найважливішого нині — урочисті заходи у Львові з нагоди 25-ї річниці відновлення Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Святкування розпочали ювілейним засіданням Ради товариства, покладанням квітів до пам'ятників «Просвіті», Т. Г. Шевченку та урочистою академією в Палаці мистецтв.

Просвітяни області відзначили 25-річчя відновлення «Просвіти», актова зала Палацу мистецтв була переповнена. Урочисту академію відкрив голова Львівського обласного об'єднання то-

вариства Ярослав Пітко, який наголосив: «Саме «Просвіта», відновлена 13 червня 1988 року як «Товариство української мови», була початком політичного відродження українців, боротьби за проголошення незалежності України. З «Просвіти» вийшли політичні діячі, зокрема депутати Верховної Ради України, більшість з яких, на жаль, швидко забули про це».

Із привітаннями до присутніх звернувся почесний голова товариства — Герой України, письменник Роман Іваничук. Він нагадав, як 25 років тому зібралася велика громада, аби відновити «Товариство української мови». «Ми не мали де зібратися, тому прийшли до пам'ятника Івану Франку, де на листівці, за сприянням українофоба, секретаря комуністичної партії у Львові Адама Мартинюка було написано «собрание украинского

Сьогодні діяльність Львівської обласної «Просвіти» — плідна творча праця 30 районних і міських організацій із розгалуженою мережею первинних осередків, що є в структурі організацій. Усе це — єдиний моноліт, який сьогодні просто зобов'язаний діяти. Наша праця нині не менш важлива, ніж 25 років тому, на світанку відновленої «Просвіти». Тоді ми боролися за проголо-

шення незалежності, а сьогодні — за її збереження, очищення від корупціонерів, українофобів та утвердження основ української державності — мови, історичної пам'яті, духовних традицій.

Оновлена «Просвіта» у своїй діяльності керується принципом, проголошеним 145 років тому на установчих зборах: «Через просвітництво до національного самоусвідомлення та Самостійності Украї-

ни». Тобто формування великого національного «Я», яке обгрунтував на початку ХХ ст. М. Міхновський у «Самостійній Україні».

Працюємо спільно з представниками громадських організацій у громадському об'єднанні «Українська альтернатива», створеному 1999 року, яке перебувало в офісі «Просвіти» (вул. Друкарська, 6). З досвіду знаємо, що завжди, коли громадські організації

львівську кнайпу, в той час, як просвітянські організації Львова туляються в підвальних і напівпідвальних приміщеннях. Та навіщо львів'янам “Просвіта”? У космополітичній Україні Львів славиться не як духовна столиця української держави та своїми успіхами на просвітянській ниві, а одурманюючим запахом і неперевершеним смаком кави, доступної лиш сучасним скоробатгачкам.

Від редакції.

На адресу С. Горечого надійшли відповіді з Управління охорони історичного середовища та з Департаменту економічної політики Львівської міської ради такого змісту: “Нежитлові приміщення підвалу та першого поверху будинку-пам'ятки за адресою пл. Ринок, 10 пристосовані ТзОВ “Науково-технічна книга” під ресторан на підставі погодженої в Державній службі з питань національної культурної спадщини (центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини) проектною документацією, опрацьованою ТзОВ “Нарольський і партнери”. Дирекція Музею етнографії та художнього промислу НАН України надала згоду ТзОВ “Науково-технічна книга” на проведення робіт з реставрації та пристосування вказаних приміщень під заклад ресторанного господарства. На даний час об'єкт зданий в експлуатацію відповідно до чинного законодавства”.

Із юридичної точки зору, напевно, все це справді законно. А от з боку моральності, культури, національної пам'яті, зв'язку поколінь та й просто справедливості — логіка розміщення ресторанного закладу в колишньому Домі “Просвіти” викликає багато запитань, над якими варто замислитися найвищому керівництву Львова, старовинного міста високої духовності і добра.

общества не состоится”. Але воно відбулося. Було створено Товариство української мови, а потім ця хвиля охопила всі населені пункти Галичини. Згодом владі не було куди дітися і вона зареєструвала нас і визнала юридичною організацією”, — сказав Роман Іваничук. На завершення він закликав усіх бути на варті нашої незалежності.

Із привітанням від Львівської обласної ради звернувся голова бюджетної комісії — Ярослав Качмарик, який наголосив на важливій ролі “Просвіти”: “У нас в області є дві чудові програми: Програма мікропроектів, через яку ми відновлюємо будинки “Просвіти” в селах, і Програма розвитку української мови, української культури та історичної свідомості громадян України на території Львівської області. Тож об'єднавши зусилля, маємо збудувати українську державу, щоб нами пишалися ті, хто святкуватиме 50-ліття і 100-ліття відновленої “Просвіти”.

Урочисту академію продовжив святковий концерт, у якому взяли участь заслужений артист України З. Гучок та просвітянські колективи: заслужений хор “Радунія”, заслужена капела бандуристів “Червона калина”, лауреат конкурсів бардівської пісні З. Медюх та заслужений хор “Просвіта” Народного дому м. Червонограда.

Наш кор.

Голові Верховної Ради України В. В. Рибаку, народним депутатам України, Прем'єр-міністру України М. Я. Азарову, всім громадянам України

Сьогодні у світі загальновизнано, що освіта визначає соціальний та економічний розвиток будь-якої країни, а тому розвинені суспільства вкладають в освіту 10—15 % ВВП. Сучасне постіндустріальне суспільство (суспільство знань) кожної держави залежить від рівня розвитку науки як продуктивної сили та національної системи освіти. Водночас із 2011—2013 рр. спостерігаються тривожні антиукраїнські тенденції у змісті державних нормативно-правових актів України щодо освіти. А тому учасники Всеукраїнських науково-практичних конференцій на тему “Українське національно-патріотичне виховання: реалії, тенденції, перспективи”, що відбувались у різних регіонах України, вважають за необхідне констатувати факти системного знищення української освіти:

— ухвалена на III з'їзді освітян Національна стратегія розвитку освіти на період до 2021 року (Указ Президента України від 25.06.2013 року №344/2013) свідчить про відсутність послідовності й наступності в реалізації державницького підходу в національній доктрині розвитку освіти (Указ Президента України від 17.04.2002 року № 347/2002). Проте всупереч одностайно ухваленій резолюції III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти з “Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”, затвердженої Указом Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 року, знято заходи із “розроблення та реалізації Концепції національного виховання” та “ключовий напрям державної освітньої політики — побудова ефективної системи національного виховання дітей та молоді”, що слід розцінювати як замах на основи державності України.

— проект Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013—2017 роки (рішення Колегії МОНмолодьспорту України, протокол № 6/1-21 від 31.05.2012 року), а також Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (оприлюднена 29.12.2012 року на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України) спрямовані на виховання в Україні космополітів, а не українських патріотів.

Криворізька команда патріотів

Сергій ДОВГАЛЬ, голова Дніпропетровського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка

Криворізька міська організація “Просвіти” на Дніпропетровщині — одна з найпотужніших.

Міцні у Кривому Розі й просвітянські традиції, закладені ще на початку минулого століття. У місті вшановують тих, хто торував непростий шлях до наближення жаданої миті проголошення незалежної української держави. Як от самобутній поет Михайло Пронченко. Саме з його ініціативи у місті під час Другої світової війни виникли українське видавництво та газета “Дзвін”, побачили світ “Мала історія України”, збірник пісень “Тризуб”... Але німецьким зайдом така активність патріотів не сподобалася. І на початку 1942 року Михайла Пронченка разом із багатьма просвітянами розстріляли.

Як данина цим славним тра-

Українське національно-патріотичне виховання: реалії, тенденції, перспективи

тів. У них відсутнє поняття виховання любові до української держави, української мови, української літератури, української культури, плекання знань про історію України;

— з нормативно-правових освітніх актів України, що стосуються виховання молоді, зникло словосполучення “український народ”, замість нього введено термін “населення України”;

— державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 1392 від 23.11.2011 року) позбавлений українознавчого змісту, неприпустимим у ньому є об'єднання вивчення української мови з мовами національних меншин, а також вивчення історії України в контексті світової історії, що позбавляє можливості впливу на формування української нації;

— у Концепції літературної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.01.2011 № 58) виховні акценти зміщені, навіть небезпечні, оскільки підводять до усвідомлення української мови та літератури як другорядних, закріплюючи колоніальний статус України та фіксуючи травми радянського минулого у свідомості нових поколінь;

— не сприяє утвердженню Конституційних норм і проект Концепції мовної освіти, розроблений та рекомендований до обговорення Міністерством освіти і науки України, у якому чітко не сформульовано його мету, а підмінено поняттям “мета вивчення мов”, що нівелює місце української мови як державної. Не відповідає Конституції України пропонуване “Концепцією мовної освіти” визначення російської мови як “мови міжнародного спілкування”, що підсилює антиукраїнське спрямування проекту Концепції мовної освіти;

— із нового 2013—2014 навчального року набирає чинності розпорядження Міністерства освіти і науки України про обов'язкове вивчення в школах другої іноземної мови, якою може бути російська або інша мова національних меншин. Прирівнювання російської мови до “другої іноземної мови” суперечить Конституції України, де вона є мовою нацменшин і дає додаткові необмежені можливості для утвердження в Україні російської мови як другої державної й закріплює її панівне становище;

— лист Міністерства освіти і науки України “Щодо деяких питань підготовки до нового навчального року” (від 17.05.2013 р. № 1/9-326) містить вимогу про обов'язкове подання батьками заяв про мову навчання при вступі до навчальних закладів, а також, як це сформульовано в частині третьої ст. 20 Закону України “Про засади державної мовної політики”, “у разі потреби, у будь-який час протягом навчання”. Така процедура є абсурдною з погляду організації навчально-виховного процесу.

У зв'язку з вищезазначеним необхідно:

1. Забезпечити реалізацію Конституції України у сфері освіти (зокрема статті 11), Національної доктрини розвитку освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян України та унеможливити розробку і впровадження антиукраїнських нормативно-правових актів.

2. Провести відкриті діалоги з обговорення пропозицій щодо реалізації Національної стратегії розвитку освіти до вересня 2013 року, а не в місячний термін (липень), коли освітяни у відпустках.

3. На конкурсній основі розробити державний проект розбудови української національної школи Майбутнього.

4. Розробити український національний kurikulum, який визначатиме зміст загальної середньої освіти (державні стандарти).

5. Запровадити на каналах телебачення регулярні освітні програми державною мовою.

6. Ухвалити Закон України “Про українське національно-патріотичне виховання” та Державну програму українського національно-патріотичного виховання підростаючих поколінь із відповідним державним фінансуванням.

7. Розробити та виконувати державну програму підтримки шкіл української діаспори.

Від імені багатотисячної громади освітян, учасників Всеукраїнських науково-практичних конференцій на тему: “Українське національно-патріотичне виховання: реалії, тенденції, перспективи”

Творча група у складі:

О. М. Безмищенко, заступник директора Української гімназії Сімферопольської міської ради;

О. І. Вишневський, професор Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, кандидат педагогічних наук;

П. Р. Власенко, голова Сімферопольського міського об'єднання “Просвіти”;

Л. О. Доненко, вчитель української літератури Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету ім. Т. Шевченка, заслужений учитель України;

Н. Г. Калашник, голова Науково-експертної ради Міжнародного освітнього фонду ім. Ярослава Мудрого, доктор педагогічних наук, професор;

А. Й. Ковальський, професор, заслужений працівник лісового господарства України;

М. П. Корпанюк, директор Центру Сквородинознавства Перейслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сквороди, доктор філологічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України;

А. І. Литвин, заслужений учитель України;

Г. В. Лопушанська, директор гімназії № 56 м. Львова, заслужений працівник освіти України;

З. І. Мамчур-Калинець, проєктор з науково-педагогічної роботи Львівського національного університету ім. І. Франка, кандидат біологічних наук, доцент;

В. Г. Постовий, провідний науковий співробітник лабораторії сімейного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України;

Н. І. Руденко, директор Української гімназії Сімферопольської міської ради, заслужений працівник освіти України, заслужений працівник АР Крим, член комітету з державних премій України в галузі освіти;

Ю. Д. Руденко, професор кафедри теорії та історії педагогіки Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, доктор педагогічних наук, академік Академії наук вищої освіти України;

В. В. Стрілько, президент Міжнародного освітнього фонду ім. Ярослава Мудрого, кандидат педагогічних наук;

І. П. Ющук, член Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, професор, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України

Микола Крамаренко

“Просвіту” очолює відомий журналіст Микола Крамаренко, який згуртував однодумців, небайдужих до долі міста. Звіт Миколи Крамаренка про зроблене за ці роки вражає. І це можливо тільки тоді, коли є команда справжніх патріотів, для яких головне призначення “Просвіти” не в галасливому мітингуванні, а в повсякденній роботі на благо України. Головою знову обрали Миколу Крамаренка.

Автограф-сесія авторки книжки "Жіночий апокриф"

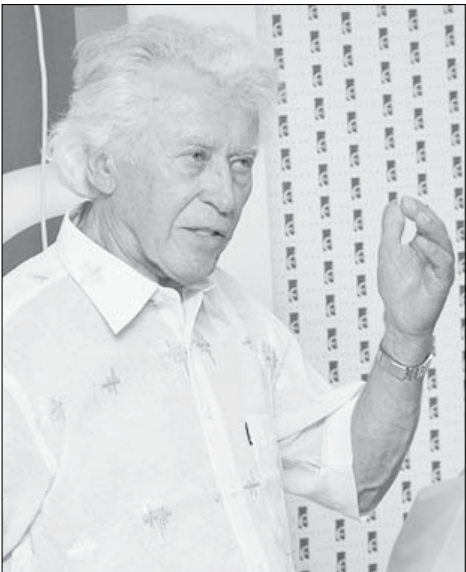
Микола ЦИМБАЛЮК
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ, поет і критик, лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка:

— Книжка "Жіночий апокриф" у певному сенсі випадає з правил. Щось мені не пригадується, щоб у серії Шевченківського комітету був представлений автор у двох іпостасях — як поет і прозаїк. Оця дивна двоіпостасність обернулася, і це дуже важливо, двоєдиністю, а значить — цілісністю. Це означає, що поет і прозаїк Люба Голота черпала енергію з одного джерела. Є прями перегуки текстів, аж до повторення окремих деталей. Так-от, джерело, з якого вона черпає, — це степ. Нагадаю, що перша книжка її називалася "Народжена в степах". А степ це не тільки географія. Степ — це українська історія, степ — це українська ментальність. А в тлумаченні Любові Голоти степ ще й осереддя земної тверді. "Жіночий апокриф" починається з творення степовіття, можна сказати: світостепу. Саме з цього починається її поетичний блок.

І ще один цікавий момент: є й інший у неї степ. І цей степ персоналізований. Це степ реліктового дитинства. Юрій Буряк сказав, що це степ першої радості й першого болю, він як доля, як даність, як родовий код, як знаки душі внутрішні. Зрештою, степ як побут, який вона уміє взнести на вищий шабель поетичного сприйняття, про що свідчать такі вірші, як "Гречана каша сама себе хвалить", "Сотворити борщ восени" та інші.

Можна говорити про, скажімо, людину гір у Дочинця, про її психологію, ментальність. І можна говорити про людину степу у творчості Любові Голоти. А зага-

Володимир Базилевський

лом — про філософію степу. Поетичний еквівалент цієї філософії — це тяжіння до ліро-епічного, фольклорного, до вільного дихання дум наших, до замовлянь, голосін, закліть... Узагалі-то ця поетика, — а Любов Голота часто випадає з сило-но-тоніки, — навірає свідомість до поетів, з якими пов'язана молодість не тільки її покоління: Аполлінера, Елюара, Па-

бло Неруди, Незвала, Ружевича. Цей ряд можна продовжити.

Степовіада Любові Голоти — це й жіноча психологія, це й високий лад мовлення, майже втрачений нашою поезією, коли йдеться про інтимну лірику.

Прозовий блок книжки "Жіночий апокриф" не менш цікавий і по-філософськи глибокий. Крім вдалої назви роман "Епізодична пам'ять" має водночас і вдалий експозиційний хід, який дозволив письменниці максимально розкряпачити письмо, змішуватися в часі, тасувати персоналії, міняти оптику зору й таке інше. Цей твір можна сприймати з різних ракурсів. Скажімо, як історію села Любимівки і її мешканців; як родинну хроніку: батько, мати, брат, сестра...; як біографію душі героїні — від маленької дівчинки до зрілої жінки, збагаченої досвідом, обтяженої втратами і т. ін.

Бачимо село в різночасі, ще з не втраченою родовою пам'яттю, обрядовістю, звичаєвістю, і бачимо його в здичавінні, в занепаді, на старечих тремтячих ногах Марусі. Маруся — це не єдиний колоритний персонаж цього роману. Мене найбільше вразив розділ "Власний час". По-моєму, це епіцентр твору, прощення з умираючою матір'ю, ревізія її і свого життя, напливи відчаю і розкаяння, перепади колізій і багато іншого, все це навірає свідомість до рефлексій. Не тільки зворушує, а й змушує думати, навірає до формули Достоєвського, відомої всім: "Бог і Диявол б'ються, а місце битви — серця людей". Про диявольське в романі сказано ніби побіжно: імені нелюда, який розтоптує кирзовими чобітьми на бруківці маленьких цуценят, не названо. Але епізод цей буквально врізається в пам'ять.

Оповідання, вміщені у цій книжці, мені запали в душу ще з періодики, насамперед "Перепливти Лету". Це оповідання про поєднання чи непоєднання душ людей різних поверхів, про те, як молода дружина знаного вченого так і не змогла переступити непереступну межу і стати своєю в атмосфері професорського дому...

У Голоти є знаковий рядок: "Пора глибокого зору настала". Тож залишається підсумувати, що пора "глибокого зору" триває. Дай Боже, щоб тривала вона багато-багато років. "Жіночий апокриф" — книга, яку можна без перебільшення зарахувати до етапних книг автора.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ, критик, поет, прозаїк, головний редактор журналу "Всесвіт", автор передмови до книжки Любові Голоти:

— Для мене ця книжка незвична і дивна. І коли я працював у дуже екстремальному часі над якимись рефлексіями до передмови, весь час перебував у полоні оцієї дивності. Бо я сприймаю і поезію, і прозу, представлену в цій книжці — "Жіночий апокриф", як дуже характерологічну. Що маю на увазі?

Насамперед це калейдоскоп характерів, дуже тонко, точно і влучно підмічених. Тут є щось від театру, від різних вистав, перед нами з'являються різні маски, і за кожною з них стоїть не просто поза, а за тим стоїть досвід, за тим стоїть життя, за

Степовіада Любові Голоти

Презентація нової книги лауреата Національної премії імені Т. Г. Шевченка, головного редактора "Слова Просвіти" Любові ГОЛОТИ "Жіночий апокриф", що вийшла в серії "Бібліотека Шевченківського комітету", зібрала у київській книгарні "Є" чимало щирих прихильників її творчості.

Зустріч провів Юрій БУРЯК, директор видавництва "Український письменник".

На презентації виступили читачі, письменники, літературні критики. Ось фрагменти деяких виступів.

тим стоїть людина... І ось у цьому дивному поєднанні маски як людськості є якась загадка, яку досі не можу для себе пояснити і розгадати у цій творчості. Вона епічна, з епічним починком. Водночас мені дуже хотілося відійти від сприйняття цієї творчості як традиційної.

Так, це зовсім не традиційна творчість, яка може бути цікавою сьогодні. Вона цікава різним поколінням, бо там є те, що потребує постійної рефлексії, постійного відчитування, осмислення, що постійно провокує думку. Оцею провокативний компонент у позитивному сенсі, це ознака мистецтва, яке має дуже велику магістраль і яке існує не тут і тепер, а яке ставить перед людиною дуже складні запитання і провокує до постановки запитань у собі. Перша метафора, перший образ, до якого я хотів би звернутися — образ дзеркала. Він є центральним і загалом у цій книжці, і в романі "Епізодична пам'ять" зокрема.

Тютюнника, але в Голоти є щось і від магічного реалізму, хоча не хочу порівнювати і робити якісь типологічні зіставлення, вивисувати щось за рахунок іншого. Зрештою, це самодостатня річ і вона існує самодостатньо, і сподіваюся — існуватиме. Між іншим, мені завжди дуже цікаво працювати з текстом, породженим гібридною ідентичністю, прошу вибачити за таке поняття.

Крім усього іншого Любов Голота — дивовижний журналіст. А журналіст має дуже гостре око. І коли письменником є журналіст у своїй природі, в одній зі своїх іпостасей, то тоді з'являється текст надзвичайно цікавий, у якому помічається щось, що проходить повз нас у повсякденні в журналістській оптиці. Там щось є недомовлене, подібне до того, як ця недомовленість є в міфі, бо в поезії Любові Голоти вона архетипова, дуже епічна, і водночас вона дуже жіночна. Оцінюючи "Жіночий апокриф", можна вдатися до якихось стереотипних потрактувань, знову говорити про чергову спробу сакралізації, про українську літературу і про митця, який є пророком.

Але мені здається, що тут закладена внутрішня іронія і самоіронія, породжені великою гіркотою і досвідом. Вона знімає претензійність, бо за нею стоїть життя. Це погляд жінки, в якому концентрується величезний досвід. Згадаймо фрагмент із одного вірша, який я дуже люблю. Він присвячений Галині Стефановій, "Мій ненаписаний роман". "А самотні Жінки Великого Міста..."

Ця книжка чимось нагадує глину. Глину в сакральному, первісному розумінні, глину, з якої народжується людина. І ця людина — жінка. Цього разу. І ще один фрагмент з іншого вірша, щоб показати різні маски. "Коридором дзеркал бреду, я твоя Катерина..."

Для творчості Любові Голоти притаманна ось ця фігура іншування, пізнання себе через іншого і потреба, зрештою, екзистенційна, гносеологічна потреба в іншому, як у дзеркалі, отже, — в собі. Вірш "Хай!": Хай!// Це не я...// Це SMS на екрані твого мобільника... Це дуже сучасна поезія. І мене вражає такий діапазон майстерності — від архаїчного мислення, якоїсь відьмацької теми, де жінка справді представлена як жінка-відьма, жінка-вішунка, жінка сильна, бо за нею стоїть природа, за нею — стихія, за нею — незвіданий світ магії. А водночас є жінка міста, жінка зі своїм болем, зі своєю трагедією, яка покинула, жінка розчарована, жінка без чоловіка, самотня, яка змушена бути чоловіком або замикатися, чекати. І водночас є жінка, яка творить світ. І ось цей космогонічний жіночий мотив зачарує, і він покаже дивовижну вітальність у цій дивній, характерологічній і дуже жіночій поезії Любові Голоти.

Мені здається, що з романом "Епізодична пам'ять" відбулося в українській літературі щось дуже знакове і надзвичайно цікаве. Бо формула епізодичної пам'яті — це формула епізодичної людини. Код епізодичної пам'яті шукають у різних літературах. В Умберто Еко мені спав на думку "Таємниче полум'я цариці Лоани". Там інша пам'ять, вибіркова. Але дуже точну формулу в українській літературі знайшла Любов Голота.

Дмитро Дроздовський

Коли я писав передмову, то на думку одразу сплив образ дзеркал, дзеркал якої надтріснутих душ. Узагалі дзеркало дуже специфічний об'єкт, чи суб'єкт. Він відрефлектовує людину і слугує засобом самопізнання. Того засобу пізнання, від якого людина тікає, якого боїться, від якого хоче сховати найпотемніше. Водночас тут виникає образ дзеркала-лабіринту, у якому є щось архаїчне, як і в будь-якому лабіринті, де все розвивається не лінійно. Там є загадка, свій Мінотавр, своя трагедія і свій сміх. Своя смерть і своє відродження.

Переїду до другого поняття, поняття сакруму в творчості. Того священного, яке народжується в профанному, а профанне стає священним і сакральним. І водночас воно не здобуває якоїсь неосяжності, і це сакральне стає людським. Людина є сакральною, бо вона має щось божественне в собі, але вона мусить це зрозуміти через самопізнання. І творчість Любові Голоти (не вдаватимуся до якихось психоаналітичних, навіть психологічних рефлексій) дуже, наскрізь психологічна річ. "Жіночий апокриф" унаочнює мою думку.

Тут є глибинний психологізм, характерний для української літератури ХХ століття. Одразу спадає на думку творчість

І згаданий роман, з’явившись в українській літературі на читацькому ринку, одразу здобув Шевченківську премію цілком заслужено.

Мені здається, що це був епізод, коли Шевченківська премія нарешті знайшла, точніше, здобула адекватну оцінку для себе. Не цей роман був оцінений, а Шевченківська премія, яка нерідко за нинішніх умов існує на межі девальвації. Шевченківська премія нарешті здобула те, за що нагородила твір, який вартує, який гідний найвищої оцінки.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка, письменник, виконавчий директор Ліги українських меценатів, із початку виступу повернувся до першої книжки Голоти — “Народжена в степах”. Він як літературний критик теж належав до тієї, тоді ще молоді, письменницької генерації, що й Любов Голота. Тоді він був на журналістських хлібах у “Літературній Україні” й виступав як літературний критик.

— А критик шукає свого героя, — розповідав Михайло Федотович, — і я його знайшов в особі Голоти; написав тоді статтю “Чи легко бути жінкою”. Мені видалося, що голос Голоти (а він був дуже своєрідним) глибокий і сильний. Не знаю, як точно відповідав автопортрет у назві тої книжки, але “народжена в степах” — це точний духовний автопортрет.

Тоді в літературу прийшла, ні, — увірвалася поетеса, яка існує в однині, і це видалося мені голосом цілого покоління. Уже потім, коли я писав, — а мені доводилося писати сотні літературно-критичних статей, оглядів, — дедалі більше пересвідчувався у правильності свого першого враження від її творчості.

Такі письменники, як вона, мені імпонують. Вона видається мені тією, яка акумулює твою думку, твою правду, твої настрої, твоє розуміння, вона суголосна. І тому, коли про все це молоде, — а це було справді якесь посполите рухення покоління, що прийшло наприкінці 1970-х, — я писав: “Хай збудеться в мені моє ім’я”, то не кривив душею.

Із тих пір авторка цікавила його як неординарна й талановита творча індивідуальність. Слабошпицький розуміє, що в неї є творчі перерви, творчі депресії; коли їй не пишеться, значить, вона не переконала, що вистрелить, що з-під її пера вийде щось вартісне. “У англіїців розрізняють людину, яка просто пише книги, — резюмував Михайло Федотович, — і письменника. А у нас всі, хто щось написав, називаються письменниками”.

— Я знаю, що таке пекло — газета, — поділився з учасниками презентації Слабошпицький, — я сам пройшов усі ці кола. І тільки тих вона робить сильнішими, кого вона не знищила (а знищила вона 99,9 %). Це розп’яті на хресті, і тільки коли з’явилася “Епізодична пам’ять”, я вкотре подумки оцінив стійкість і силу “жінки, народженої в степах”.

...Колись Леонід Леонов сказав колосальну річ, що справді *видатний твір — це відкриття за змістом і винахід за формою*. Тому “Епізодична пам’ять” — це твір індивідуальний за змістом, але, безперечно, винахід за літературною формою. У нас таких романів, напевно, ще не було.

Б.-І. Антонич: «Туди, мов стріли, шлю слова...»

Надія КИР’ЯН

Суб’єктивна антологія Володимира Базилевського — унікальне видання. Упорядник дібрав 45 українських поетів, зокрема й української діаспори, на власний розсуд, із власним коментарем. Задум створення книги автор аргументує так: “Тривала недоступність текстів у їхній повноті й неспотвореності, догми часу, стереотипи оцінок, ним породжених, інерція сприйняття, як і багато іншого, призвели до таких викривлень і змішень наголосів, що другорядне посіло роль головного, а головне обтиналися до лінійності стовпа...”

Нам бракує *суб’єктивних* антологій. Не в сенсі заданості, обумовленої приналежністю до тієї чи іншої групи, на пряму тощо. А міченої знаком *свого* погляду. Доказової аргументації. Простоти і ясності. Чим більше суб’єктивних підходів, тим об’єктивнішою постане загальна картина”.

Те, що проект вдався, підтверджує багато позитивних, схвальних відгуків від читачів “Слова Просвіти”, де його апробовано. Володимир Базилевському заманулося “зібрати під одним дахом” поетів ХХ століття, що належать до різноманітних літературних течій, із різними поглядами, долями тощо. Одні репресовані за радянської влади, інші якимось пристосувалися і вижили за рахунок мистецьких втрат, інші шукали і знайшли притулок на чужині, однак усе життя тужили за втраченою Батьківщиною.

“Не забуваймо: українська поезія ХХ століття вийшла з пекла, — пише упорядник. — Це стосується й більшості поетів еміграційних, яким хоч і пощастило вислизнути з нього, але з незаговірними опіками. Два рукави однієї ріки зблизилися, та не стали єдиною течією. Цілісністю. Осмисленим явищем. З прикрі-

ттю мусимо визнати: навіть поети в Україні поверхово обізнані з творчістю поетів діаспори. Зупинилося на півдорозі й переосмислення підрадянської поезії”.

Отже, у новій антології ми знайдемо і поетів, прізвища яких відомі усім зі шкільної лави: Павла Тичину, Максима Рильського, Володимира Сосюру, Миколу Бажана, Андрія Малишка, і модерністів початку століття Миколу Вороного, Миколу Філянського, Грицька Чупринку, Олександра Олеся, і довго замовчуваних Богдана-Ігоря Антонича, Володимира Свідзінського, Олену Телігу, і “емігрантів” Ігоря Качуровського, Євгена Маланюка, Олега Ольжича, Оксану Лятуринську, Наталю Лівичку-Холодну,

У серії “Бібліотека “Слова Просвіти” 2013 року вийшли нові книжки: “Стріла. Суб’єктивна антологія. Українські поети ХХ століття” (упорядкування та коментар Володимира Базилевського, письменника, критика, перекладача, лауреата багатьох літературних премій) та “Білі кімнатні рослини” Василя Голобородька, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка (видавництво “Український письменник”).

Леоніда Полтаву, і “шістдесятників” чи близьких до них Василя Симоненка, Миколу Вінграновського, Миколу Холодного, Василя Стуса...

При цьому, — зауважує упорядник антології, — пильніше його увагу привернули напівзабуті та обійдені увагою поети. “Тому кількість рядків, присвячених тому чи іншому автору, не може бути критерієм оцінки його доробку”.

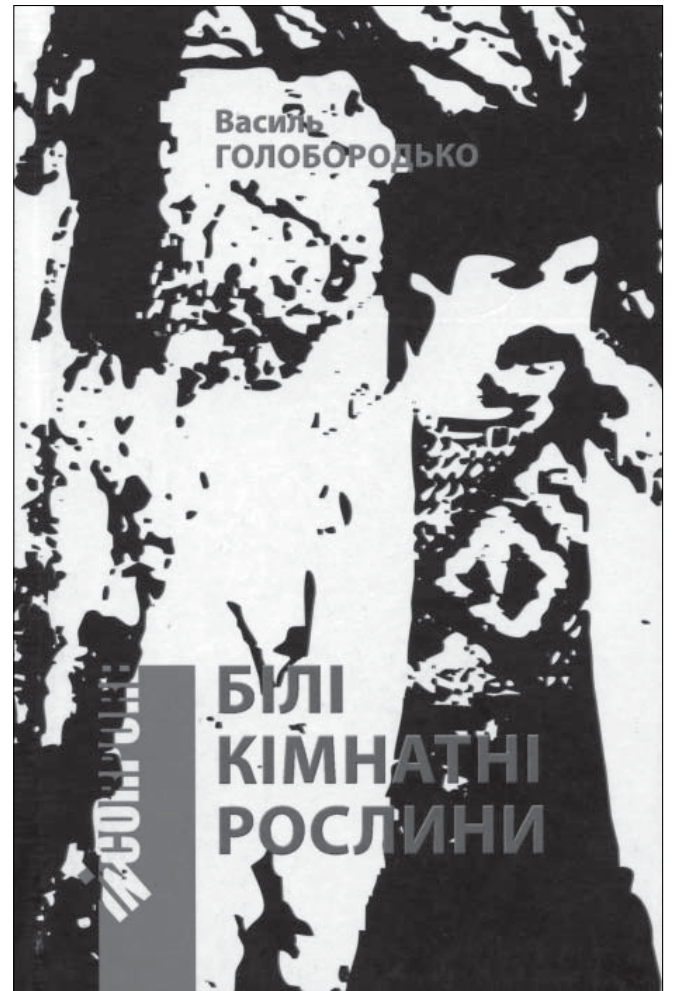
Однією з причин, що спонукала Володимира Базилевського до створення цієї цінної книжки, був “страх, викликаний нахрапистою і бруталною деукраїнізацією України. Страх, що наш різнобарвний поетичний квітник припаде пилом забуття уже в найближчому часі”.

Сподіваюся, що квітник пилом забуття все ж не припаде, однак треба докладати всіх можливих сил для його збереження, оскільки наші духовні скарби постійно загрожені. Це підтвер-

джує і книжка “Білі кімнатні рослини” Василя Голобородька, поета надзвичайно своєрідного, що, мов “Ікар на метеликових крильцях” прагне до сонця, до світлого життя у красивому, майже казковому світі, створеному фольклорними надбаннями рідного народу. Але у його “Летюче віконце” у “Зелен день”, “Соловейків теремок” та в “Слова у вишиваних сорочках” дисонансом вривається минуле й сучасне загрозливе буття, яке фізично або духовно нищило і нищить героїв згаданої вище антології та їхніх однопідумців, при цьому поети — це не тільки ті, хто пише і видає книжки, а й поети в душі, яких значно більше, ніж ми можемо уявити. І в нього народжується воістину страшний вірш:

Убивці поетів
Убивці поетів,

кати поетів
віддукуються на імена поетів,
діти убивць поетів,
діти катів поетів
віддукуються на імена поетів —
коли б ви вигукнули у теперішній
людський натовп на Хрещатику
ім’я убитого чи закатованого поета,
то хтось би обов’язково зауважив те ім’я,
і то був би або вбивця чи кат поета,
або хтось із дітей вбивць чи ката поета.
В убивць поетів,
у катів поетів
імена поетів,
у дітей убивць поетів,
у дітей катів поетів
імена поетів.

Загалом же це вірші доброго й красивого поета, який за всіх нелегких обставин (у радянські часи його виключали з університету за проукраїнські погляди, довгий час творчість замовчувалася, пережив особисті трагедії тощо) зумів залишитися собою, проторувати власний шлях, що стверджує красу й гармонію людини і Всесвіту, зберегти в душі заповіт матері, героїні його чудового вірша “Білі кімнатні рослини”, типової представниці жінки з українського села, яка виняньчує, оповиває любов’ю усе навколо — і чоловіка, і дітей, і домашніх тварин та птицю, і рослини. Якщо навіть: “і листя на тих рослинах біле, // як пагони на пророслій у погребі картоплі, // але мати їх однаково любить — // я дивлюся, малий, як вона пирскає на них воду з рота, // як лагідно обмиває біле листя фікуса // та розправляє сплутані білі стебла”. І це був материн урок любові на все життя.

Дуже гарну передмову “Той, хто знає мову води, землі, рослин і дерев, птахів і звірів...” до збірки Василя Голобородька написав Павло Мовчан. Після її прочитання зрозумілішим стає і внутрішній світ поета, і його життєві колізії, і моральні імперативи: “Як добре, що зо дна в його естві б’ють золоті ключі рідного слова, що він чує своє рідне з-поза окупаційної вати, якою обутили український простір окупанти, він чує і зчитує з надовкілля національні першозмісти, бо наділений Всевишнім особливим обдаруванням знати і розуміти мову води, мову дерев, мову птахів, мову комах, мову вітрів, мову великого Українського Космосу. Його творчий досвід неперевершений, бо ширий, відвертий, нелукавий, непідробний, унікальний, з власною мовою, інтонацією, з єдиною можливою засобом оповідного жанру”.

Обидві книжки прекрасно оформлені і прикрасять бібліотеку сучасного інтелектуала-естета і просто поціновувача поезії, красного письменства.

“Музей Ханенків уже вкотре стає місцем зустрічі глядача з найкращими творами європейського мистецтва”.

Вітварна картина Гвідо Рені “Ісус Христос”

Уляна ВОЛКОВСЬКА

За словами куратора проекту Олени Живкової, Музей Ханенків уже вкотре стає місцем зустрічі глядача з найкращими творами європейського мистецтва. Завдяки співпраці з Національною галереєю старовинного мистецтва у Палаццо Барберіні (м. Рим) у попередні роки Музей презентував виставки венеційського скла та італійської майоліки. “А цього разу ми обрали три шедеври із музеїв Італії, які відображають долю італійської культурної спадщини у Європі. Найцікавіше — гобелен, який показує, як італійський образотворчий геній вплинув на решту Європи, як він її змінив. У цьому творі поєдналися вікова майстерність фламандських ткачів із творчістю Рафаеля, за ескізами якого вони працювали”.

Як відомо, тема кохання Венери та Адоніса була однією з найулюбленіших у творчості Тиціана. Вважається, що художник за своєю манерою близький

Мистецтво, що підіймає людину над буденністю

Італія, батьківщина художнього мистецтва Ренесансу, дала світові безліч талановитих імен, серед яких Джотто ді Бондоне, Донателло, Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Тиціан та ін. Творчість італійських художників вважається взірцем, вона просякнута ідеалами гуманізму, гармонійністю, чуттєвістю та драматизмом. Днями в Музеї Ханенків глядачі мали змогу ознайомитися із найкращими зразками класичного мистецтва з музеїв Італії. Це друга виставка у рамках проекту “Європейський вимір”, на якій представлено картини “Венера та Адоніс” Тиціана, “Ісус Христос” Гвідо Рені та гобелен “Дивний вилов риби” за картоном Рафаеля.

до Джорджоне, який звертався у своїх роботах до міфології. Експоноване полотно “Венера та Адоніс” із колекції Національної галереї у Палаццо Барберіні вважається однією з останніх версій, створених уже зрілим Тиціаном. На лоні природи розгортається драматична картина, яка попереджає про загибель Адоніса під час полювання. Похмурі небеса, маленький амур, що дремає під деревом, перевернута ваза, — усе символізує майбутню трагедію. І намагання стурбованої Венери зупинити юнака тут марні...

Вітварна картина Гвідо Рені “Ісус Христос” — із Музею старовинних скарбів Святої Оселі (м. Лорето). Вважається, що цей шедевр є лише фрагментом більш розгорнутої картини. Образ Ісуса Христа міг бути частиною композиції “Вручення ключів апостолу Петру” або твору “Noli me Tangere” (явлення Христа Марії Магдалині).

Особливо вражає масштабністю і філігранністю гобелен “Дивний вилов риби” за ескізами Рафаеля для Сикстинської капели. Витканий із шовку, вовни, золотих та срібних ниток, він випромінює сяйво і приковує погляд. В основу твору покладено оповідь із Євангелія. Це історія про те, як апостоли після невдалої риболовлі фантастичним чином наповнили сіті завдя-

Гобелен “Дивний вилов риби” за ескізами Рафаеля для Сикстинської капели

ки Ісусові, який ступив на човен. Висуканою оздобою величного килима є барокове обрамлення, на якому зображено сім християнських чеснот — Помірність, Справедливість, Віру, Милосердя, Надію, Розсудливість, Хоробрість.

“Україна як європейська країна зберігає величезний скарб європей-

ського класичного мистецтва, яким може обмінюватися з іншими державами. Тому у рамках цього проекту плануємо зробити виставку із Житомирського краєзнавчого музею (колекція баронів Шедуар). Це практично незнані твори, які ми донесемо до глядача”, — каже про творчі плани Олена Вікторівна.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора Євген БУКЕТ 279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики Петро АНТОНЕНКО 279-49-47

Відділ просвітнянської роботи Надія КИР'ЯН 270-55-57

Відділ культури Микола ЦИМБАЛЮК 279-49-47

Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК Ірина СТЕЛЬМАХ 278-63-69

Комп'ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК Володимир ЖИГУН 278-63-69

Кореспондент Уляна ВОЛКОВСЬКА

Інтернет-редактор Олександр ЛИТВИНЕНКО 279-39-55

Черговий редактор Євген БУКЕТ Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net http://slovoprosvity.org http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у липні — 19 000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

